

เอกสาร

-ร่าง-

รายงานการวิจัย

โครงการกระบวนการศึกษากิจการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องโนรา
ตำบลโคกทราย อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง

โดย

นางสาวลิณี สุ่มบัวแก้ว และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)

“รายงานนี้ยังไม่เสร็จสมบูรณ์กรุณาย่านำไปอ้างอิง”

จากการที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ได้กำหนดสัดส่วนในการจัดทำหลักสูตร

ในปัจจุบันการร่วมมือกันเป็นสิ่งที่หาได้ยาก เนื่องจากวิถีชุมชนเปลี่ยนไป ความจำเป็น

จากเหตุผลดังกล่าวคณะผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการในกลุ่มโรงเรียนทักษิณฉิมพลีเกิดแนวคิดที่จะศึกษาระบบการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมีนราห์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อและเพื่อสืบสาน
ให้การร่วมมือโนราห์เกิดการสืบทอดอย่างยั่งยืนแก่ลูกหลานต่อไป

คำถามวิจัย

กระบวนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมโนราห์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็น
อย่างไร

คำถามรอง

มโนราห์มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นมาของชุมชนอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมโนราห์
2. เพื่อให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมโนราห์เป็นเครื่องมือ

สถานที่ดำเนินการวิจัย

โรงเรียน 5 โรงเรียนในกลุ่มทักขิณ ในเขตตำบลโคกทราย อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง คือ

1. โรงเรียนวัดควนแห้ง
2. โรงเรียนบ้านควนแหง
3. โรงเรียนวัดโคกตะเลียบ
4. โรงเรียนวัดพรุพ้อ
5. โรงเรียนบ้านควนหินแม่ต้น

การดำเนินกิจกรรม

ระยะแรก 6 เดือน

1. ประชุมผู้รู้เรื่องเรื่องมโนราห์เพื่อทำความเข้าใจในการทำโครงการวิจัย
2. หาข้อมูลเรื่องมโนราห์ โดยดำเนินการดังนี้
 - ให้นักเรียนชั้น ป.5 และ ป.6 สัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ในพื้นที่ของตนเอง
 - ทบทวนข้อมูลพื้นที่เก็บข้อมูลในชุมชน
 - จัดเวทีวิเคราะห์และจัดระบบข้อมูล
3. ศึกษาฐานเรื่องการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นใน จ.สงขลา พัทลุง
4. เวกีสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับแกนนำในชุมชน

5. สืบค้นข้อมูลจากคณะนโรธาภิเศกชน 13 คณะ
6. วิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นดังต่อไปนี้
 - ประวัติศาสตร์มโนราห์
 - ประวัติภูมิปัญญาในท้องถิ่นเกี่ยวกับมโนราห์
 - การรื้อฟื้นมโนราห์เบื้องต้นต่างๆ
 - การขับร้องบทมโนราห์

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ระยะ 6 เดือนแรก

1. ผู้เข้าร่วมเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองของการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น
2. ได้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในการสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นในมโนราห์
3. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและจำนวนของภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องของมโนราห์จากการสำรวจของนักวิจัยและจากเวทีของผู้รู้
4. ได้ข้อมูลประวัติความเป็นมาหรือมโนราห์จากคณะนโรธาภิเศกชน 13 คณะ
5. ได้ข้อมูลเพื่อนำมาจัดกรอบโครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่นในประเด็นดังต่อไปนี้
 - ประวัติศาสตร์มโนราห์
 - ประวัติภูมิปัญญาในท้องถิ่น
 - การรื้อฟื้นมโนราห์เบื้องต้นต่างๆ
 - การขับบทมโนราห์
6. ได้แผนการดำเนินงานช่วงต่อไป

กระบวนการดำเนินงานวิจัย

กระบวนการดำเนินงานวิจัยโครงการ กระบวนการศึกษาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องโนราห์ กลุ่มโรงเรียนที่ภักดี ตำบลโคกทราย อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ได้ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนมาตั้งแต่กระบวนการพัฒนาโครงการ เพื่อเตรียมความพร้อมคณะทีมวิจัยในการดำเนินงาน และเพื่อทำความเข้าใจในการทำโครงการวิจัยร่วมกับวิทยุชุมชนท้องถิ่น กรรมการศึกษาชั้นพื้นฐาน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ตลอดจนที่ปรึกษาโครงการให้เข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน

1. กิจกรรมจัดเวทีประชาคมผู้รู้เรื่องมโนราห์
จัดเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2546 ณ โรงเรียนบ้านควนแหวง ตำบลโคกทราย อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง มีผู้เข้าร่วมประชุม 73 คน เจ้าหน้าที่จากสกว. 3 คน หัวหน้าทีมวิจัยเรื่องหมอลำพื้นบ้านจำนวน 1 คน

วัตถุประสงค์ เพื่อทำความเข้าใจในการทำโครงการวิจัย และการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มโนราห์

กระบวนการที่ใช้

- รวบรวมองค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุงแล้วเปิดประชุม
- แนะนำตัวผู้เข้าร่วมประชุม
- ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดควนพี้ ซึ่งแจ้งความจำเป็นที่จะต้องทำหลักสูตรท้องถิ่น
- ศึกษาניתนส์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอป่าบอน กล่าวถึงความร่วมมือของชุมชน
- ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโลกตะเคียน ซึ่งแจ้งความเป็นมาของโครงการวิจัย
- แบ่งกลุ่มระดมพลังสมอง ร่วมกันศึกษาโจทย์วิจัย 2 ข้อ คือ ทำนต้องการทราบอะไรเกี่ยวกับเรื่องมโนราห์, วัตถุประสงค์ของทำนเรียนมโนราห์ทำนต้องการให้เขามีความรู้เรื่องอะไรบ้าง
- แต่ละกลุ่มนำเสนอ
- แลกเปลี่ยน / ซักถาม
- สรุปผลการประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ สกว. และนัดหมายการทำกิจกรรมในครั้งต่อไป

ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม

1. ได้รับความร่วมมือจากภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 13 คณะ ที่มวิทย ที่ปรึกษา กรรมการศึกษาชั้นพื้นฐาน ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ได้เรียนรู้ร่วมกันดังนี้
 - ก. ทำความเข้าใจในการทำโครงการวิจัย
 - กระบวนการพัฒนาโครงการวิจัย เริ่มจากเห็นปัญหา เห็นศักยภาพในพื้นที่ตำบลโคกทราย ในเรื่องภูมิปัญญาทางด้านมโนราห์ แล้วนำเสนอต่อ สกว. ภาคใต้ตอนล่างพิจารณา ซึ่งทาง สกว. ภาคใต้ตอนล่างได้นำเสนอต่อ สกว. ภาคพิจารณา แล้วได้รับการอนุมัติงบประมาณสนับสนุนในการทำวิจัย จำนวนเงิน 212,974 บาท ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 งวด งวดที่ 1 จำนวน 61,470 บาท (1 พฤษภาคม 2546 – 31 ตุลาคม 2546) และ งวดที่ 2 จำนวน 151,504 บาท (1 พฤศจิกายน 2546 – 31 ตุลาคม 2547) โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2546 – 31 ตุลาคม 2546
 - ค่าตอบแทน
 1. กระบวนการทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมโนราห์ ทำอย่างไร
 2. ชุมชนจะมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมโนราห์ ได้อย่างไร
 3. มโนราห์เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของชุมชนอย่างไร และทำไมท้องถิ่นจึงสนใจเรื่องมโนราห์
 - กิจกรรมที่ทำเพื่อนำไปสู่การหาคำตอบ มีทั้งหมด 6 กิจกรรม ได้แก่
 1. จัดประชุมผู้รู้เรื่องมโนราห์
 2. หาข้อมูลเรื่องมโนราห์
 - 2.1 นักเรียนสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ของตนเอง
 - 2.2 เาที่ผู้รู้
 - 2.3 สืบค้นข้อมูลจากคณะมโนราห์ในชุมชนทั้ง 13 คณะ
 3. วิเคราะห์ข้อมูลต่อไปนี้
 - 3.1 ข้อมูลประวัติศาสตร์มโนราห์
 - 3.2 ประวัติภูมิปัญญาในพื้นที่ถิ่นเกี่ยวข้องกับมโนราห์
 - 3.3 การร่ำมโนราห์เบื้องต้นทำต่าง ๆ
 - 3.4 การขับร้องบทมโนราห์
4. ประชุมจัดทำหลักสูตร

5. เติร์ยบมการสอน
6. ทดลองสอน
7. สูตรและเผยแพร่
 - สูตรผลการทดลองและเผยแพร่ผลงาน โดยจัดทำเอกสารรูปแบบกิจกรรมอื่น ๆ
8. กิจกรรมอื่น ๆ
9. ประชุมนำเสนอผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนในกลุ่มจัดทำรายงานการวิจัย
10. สรุปรายงานความก้าวหน้าของการประชุมทุก 6 เดือน

วิธีการแก้ไข ใช้เวลาถึงเวลาราชการไม่ผ่านมติที่ประชุมมีข้อจำกัดเรื่องรถกลับ ปรับเป็นใช้เวลาราชการและวันอาทิตย์ และช่วงปิดเทอม และเวลาในราชการเป็นบางครั้ง

7. ทีมวิจัยบางท่านอยู่นอกพื้นที่

บทเรียน

1. เป็นการยากมากที่จะทำให้คนจำนวนมากเดินทางไปในทิศทางเดียวกัน
2. การเอาคมนอกพื้นที่มาเป็นทีมวิจัย

โครงการกระบวนการศึกษาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรืองโนรา ของ 3 โรงเรียนคือ โรงเรียนวัดควนเพ็ญ , โรงเรียนบ้านควนแหวง, โรงเรียนวัดพรพ้อ ได้ดำเนินการต่อเนื่องดังนี้

กิจกรรมที่ 1

กิจกรรมเวทีประชาคมผู้รู้โรงเรียนโนราห์

จัดเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2546 ณ โรงเรียนบ้านควนแหวง ตำบลโคกทราย อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง มีผู้เข้าร่วมประชุม 73 คน เจ้าหน้าที่จากศก. 3 คน หัวหน้าทีมวิจัยเรื่องหมอยาพื้นบ้านจำนวน 1 คน

วัตถุประสงค์

เพื่อทำความเข้าใจในการทำโครงการวิจัย และการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มโนราห์

กระบวนการที่ใช้

- รวบรวมข้อมูลการบริหารส่วนจังหวัดพัทลุงแล้วเปิดประชุม
- แนะนำตัวผู้เข้าร่วมประชุม
- ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดควนเพ็ญ ซึ่งแจ้งความจำเป็นที่จะต้องทำหลักสูตรท้องถิ่น
- ศึกษาบันทึกสันด้านการประชุมศึกษาอำเภอป่าบอน กล่าวถึงความร่วมมือของชุมชน
- ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโลกตะเคียน ซึ่งแจ้งความเป็นมาของโครงการวิจัย

แบ่งกลุ่มระดมพลังสมองร่วมกันศึกษาโจทย์วิจัย 2 ข้อ คือ 1. หน่วยงานทราบอะไรเกี่ยวกับเรื่องมโนราห์, 2. มาตรฐานสถานของทำนเรียนมโนราห์ 3. ทำนต้องการให้ขามความรู้เรื่องอะไรบ้าง

- แต่ละกลุ่มนำเสนอ
- แลกเปลี่ยน / จัดถาม

- สรุปผลการประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ ศกว. และนัดหมายการทำกิจกรรมในครั้งต่อไป

ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม

1. ได้รับความร่วมมือจากภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 13 คณะ ทีมวิจัย ที่ปรึกษา กรรมการศึกษา ชนพื้นฐานครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ได้เรียนรู้ร่วมกันดังนี้

ก. ทำความเข้าใจในการทำโครงการวิจัย

- กระบวนการพัฒนาโครงการวิจัย เริ่มจากเห็นปัญหาเห็นศักยภาพในพื้นที่ ตำบลโคกทรายในร่องภูมิปัญญาทางค่านมโนราห์ แล้วนำเสนอต่อหน่วยประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดพัทลุง ศกว.ภาคพิจารณา แล้วได้รับการอนุมัติงบประมาณสนับสนุนในการทำวิจัย จำนวนเงิน 212,974 บาท ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 งวด งวดที่ 1 จำนวน 61,470 บาท (1 พฤษภาคม 2546 - 31 ตุลาคม 2546) และงวดที่ 2 จำนวน 151,504 บาท (1 พฤศจิกายน 2546 - 31 ตุลาคม 2546) โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2546 - 31 ตุลาคม 2546

ข. ทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมโนราห์

พื้นที่ตำบลโคกทราย อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เป็นพื้นที่ที่มีการละเล่นมโนราห์มานานพบว่ามี ตำบลเดียวมีมโนราห์ถึง 13 คณะ แสดงซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่คนนิยมและสืบทอดกันมา แต่ปัจจุบันความนิยมเหล่านั้นลดน้อยลง เนื่องจากมีสิ่งดึงดูดใจที่มากกว่า เธอความมั่นคงทางจิตใจโดยการถ่ายทอดผ่านการรำมโนราห์ ความรู้สึกลึกซึ้งในภูมิปัญญาท้องถิ่นออกไป ส่งผลให้เด็กในชุมชนขาดการเรียนรู้ที่จะสืบทอดวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ทางกลุ่มโรงเรียนทักษิณตระหนักรู้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาในอนาคตประกอบกับ พบพบ.การศึกษาฉบับใหม่มุ่งเน้นให้มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มครูเห็นว่าเปิดโอกาสในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กร่วมกับชุมชนจึงคิดจัดทำกระบวนการศึกษาการทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมโนราห์ขึ้นมาโดยการชวนไปศึกษาภูมิปัญญาต่าง ๆ ของมโนราห์ในท้องถิ่น

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม

1. ทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้ว่าการทำกิจกรรมทุกครั้ง จะสำเร็จได้ต้องอาศัยระบบการประชุม ปรึกษาหารือเป็นสำคัญและเชื่อว่าทุกความดีเห็นมีคุณค่าต่อการดำเนินงาน
2. เป็นการศึกษาวางแผนก่อนการดำเนินการจริง ทั้งเรื่องการจัดเตรียมสถานที่, อาหาร, วัสดุอุปกรณ์, การกำหนดและเชิญผู้เข้าร่วม, การกำหนดประเด็น และการจัดกระบวนการประชุม (เทคนิค)

คำถามวิจัย

- กระบวนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมโนราห์ทำอย่างไร
- ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมโนราห์ได้อย่างไร

- มโนราห์ที่เกี่ยวข้องกับความป็นมาของชุมชนอย่างไร และทำไมท้องถิ่นจึงสนใจเรื่องมโนราห์

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษากระบวนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น
- เพื่อให้ชุมชนเล็งเห็นการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการรำมโนราห์มาเป็นเครื่องมือ

พื้นที่เป้าหมาย

เขตบริการในกลุ่มโรงเรียนทักษิณ ตำบลโคกทราย อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง

กิจกรรมที่เพื่อนำไปสู่การหาคำตอบ

- จัดประชุมผู้รู้เรื่องมโนราห์ เพื่อเตรียมความพร้อม และทำความเข้าใจในโครงการ
- หาข้อมูลเรื่องมโนราห์ โดยการสำรวจในพื้นที่มืดเป็นคนหาข้อมูล
- จัดเวทีผู้รู้เรื่องมโนราห์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาในเบื้องต้น
- ศึกษารายละเอียดเชิงลึกเรื่องมโนราห์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น 13 คณะ
- วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดเรื่องราวเกี่ยวกับมโนราห์ ประวัติ ความสนใจของคน

ในชุมชน

- ประชุมจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นฉบับทดลอง
- เติบโตการสอนโดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าร่วมเตรียม
- ทดลองสอนในช่วง 1 ปีการศึกษา
- ประเมินหลักสูตร ปรับปรุง เพิ่มเติม
- เผยแพร่งานวิจัยพร้อมหลักสูตรการศึกษาท้องถิ่น

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

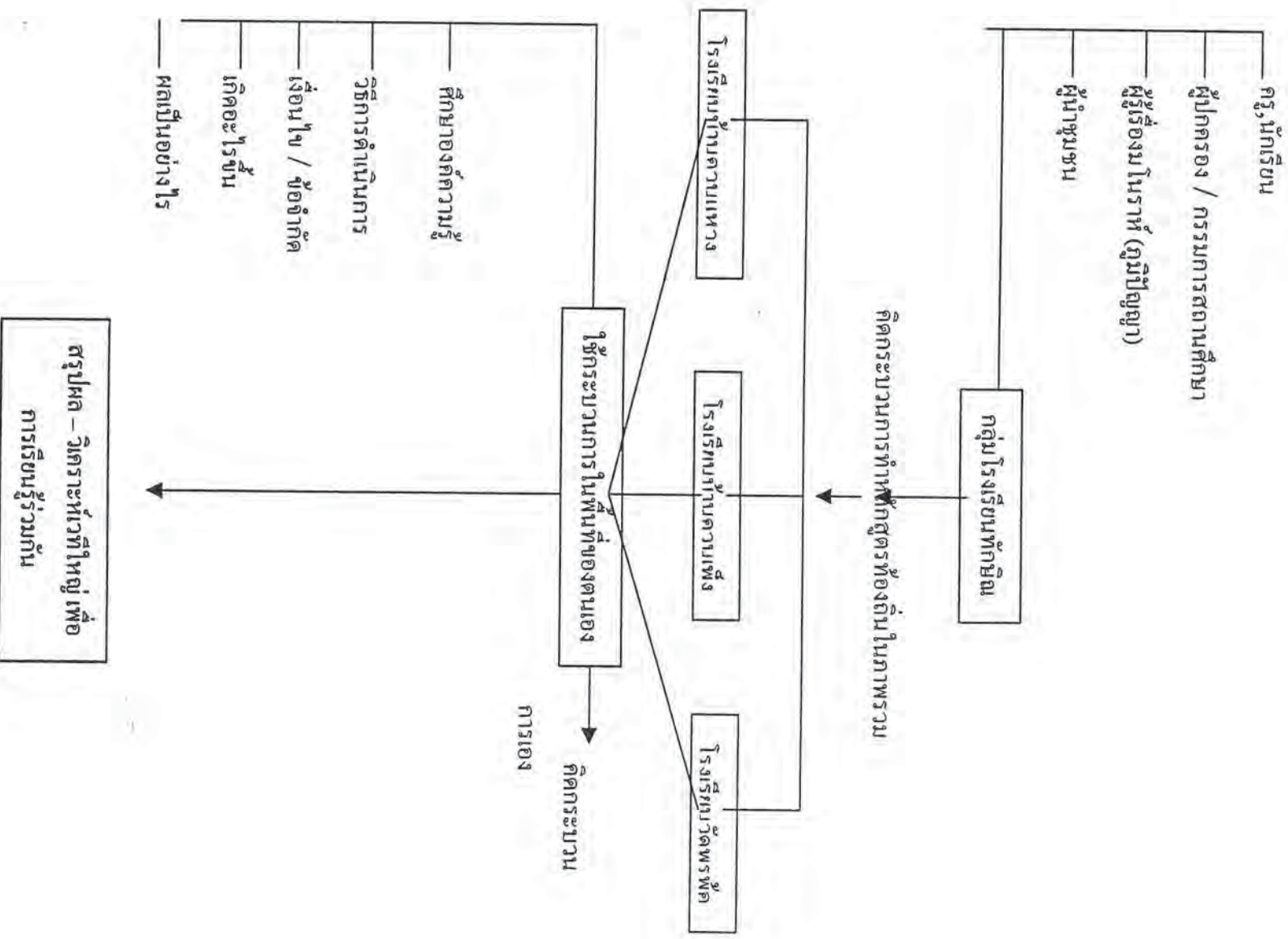
ช่วงที่ 1-6 คณะผู้วิจัย, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, กรรมการการศึกษา เข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองในการมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตร ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและจำนวนภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ได้กระบวนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น
- ได้หลักสูตรท้องถิ่น ที่ตรงกับความต้องการของชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราว เกี่ยวกับมโนราห์

- ได้แนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ในการการจัดกิจกรรมในโครงการจะจัดกิจกรรมเวทีผู้รู้เรื่องมโนราห์ในภาพของกลุ่มโรงเรียนทักษิณ (3 โรงเรียน) แต่เนื่องจากการประชุม ครั้งที่ 10/2546 วันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2546 ณ. โรงเรียนวัดโคกตะเคียน เวลา 13.00 น. ทาง Node พัทลุง คุณณัฐกานต์

หมื่นสนิท ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับทิมวิช ผู้เป็นเสมือนเพื่อนร่วมทางเป็นผู้เสริมเพิ่มเติมใน ส่วนของรายละเอียดที่อาจตกหล่นไปบ้างระหว่างทาง ดังที่ได้แสดงไว้ในแกนชาร์ค

แนวทางการดำเนินการโครงการวิจัย

การใช้จ่ายเงินงบประมาณ

- การใช้จ่ายงบประมาณ ต้องใช้จ่ายตามที่เสนอ ซึ่งจะมีหมวดค่าจ้าง ค่าตอบแทน ครุภัณฑ์ ค่าใช้สอย ค่าวัสดุหรือใช้จ่ายความเป็นจริง สามารถอธิบายได้ชัดเจนในหลักการของความถูกต้อง และเหมาะสมสามารถตรวจสอบได้
- หลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินต้องมีหลักฐานที่ชัดเจน ซึ่งหลักฐานการเงินมี 3 รูปแบบ ได้แก่ ใบเสร็จรับเงิน ใบสำคัญรับเงิน และใบรับรองแทนใบเสร็จรับเงิน

การรายงานผลความก้าวหน้า

การรายงานจะต้องส่งเมื่อสิ้นงวด ซึ่งทีมวิจัยจะต้องส่งเอกสารดังต่อไปนี้

- รายงานความก้าวหน้าจำนวน 3 เล่ม (เนื้อหาการทำรายงาน ได้แก่ ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ผลเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขอย่างไร)
- รายงานการเงิน
- สำเนาธนาคาร
- แผนการดำเนินงานต่อไป

ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานโครงการ

ในการดำเนินงานโครงการต้องดำเนินการเพื่อตอบโจทย์วิจัยจะสำเร็จหรือล้มเหลวก็ไม่สำคัญ ที่สำคัญคือทีมวิจัยต้องสามารถบอกได้ว่าสำเร็จเพราะอะไร หรือล้มเหลวเพราะอะไร

ทีมวิจัยได้ชักถามข้อปัญหา โดยเมื่เจ้าหน้าที่ สกว.ตอบข้อปัญหาให้ทีมวิจัยจนเข้าใจ สามารถนำไปดำเนินการตามแผนงานที่ได้วางไว้

ทีมวิจัยได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และทำความเข้าใจในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งเป็นประสบการณ์ครั้งแรกในการดำเนินงานวิจัย

ปัญหาและอุปสรรค

1. ประเด็นการเงินและบัญชีการใช้จ่ายงบประมาณในหมวดค่าตอบแทนในงวดที่จำนวนเงิน 20,000 บาท ในการทำกิจกรรม 6 เดือน ซึ่งมีกิจกรรม (คือรายละเอียดแผนการใช้จ่ายงบประมาณ) ซึ่งได้ใช้จ่ายงบประมาณหมวดค่าตอบแทนไปหมดในช่วงแรก ซึ่งการทำงานยังไม่นำเข้าสู่รูปแบบการทำงานวิจัยที่ชัดเจนด้วยสาเหตุดังนี้
- หัวหน้าทีมวิจัยและคณะไม่เข้าใจในการจัดการเรื่องงบประมาณ

- ในการประชุมส่วนใหญ่จะไม่ได้อัดบันทึก ทำให้เป็นผลพวงไปถึงการรายงานการเงิน การรายงานความก้าวหน้าจำนวนมาก ทีมวิจัยแก้ปัญหาโดยนัดประชุมเพื่อนำงานที่พบกันใหม่ แต่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์เนื่องจาก มีข้อจำกัดในเรื่องภารกิจหลักคือ การเรียนการสอนที่ภาคีเดิม เวลาอยู่แล้วแก้ปัญหาโดยหัวหน้าทีมวิจัยสรุปบันทึกการประชุมที่ผ่านมา โดยเลขาเป็นคนบันทึก และช่วยเพิ่มเติมประกอบกับที่ได้ขีดเขียนไว้บ้างเล็กน้อยมาเรียบเรียงใหม่ ซึ่งเป็นบทเรียนให้กับทีมวิจัยเป็นอย่างมาก

2. เรื่องค่าใช้จ่ายที่ไม่มีแผนการของงบประมาณ เช่น ค่าติดต่อประสานงาน (เดินทางและค่าโทรศัพท์) แต่ในความเป็นจริงแล้ว ทางทีมวิจัยจำเป็นต้องใช้จ่ายในกระบวนการที่จำเป็นจะต้องต่อเติมที่เกิดขึ้นในการดำเนินการวิจัย เพื่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยใช้เรื่องมนोर่ามาเป็นสื่อในการเรียนการสอน ค่าใช้จ่ายที่เราไม่ได้วางแผนไว้จึงเกิดขึ้น ทีมวิจัยจำเป็นต้องยกเลิกเงินจากส่วนของการจัดทำรายงานความก้าวหน้ามาใช้แทน การจัดทำรายงานความก้าวหน้าในส่วนของวัสดุสิ้นเปลืองกระดาษ, ค่าพิมพ์, ค่าเอกสาร และอื่น ๆ แต่ละโรงเรียนใช้ศักยภาพของตนเอง

3. เรื่องที่ปรึกษาของโครงการในการจัดกิจกรรม

- เข้าร่วมเพื่อการเรียนรู้กระบวนการร่วมกับทีมและชาวบ้านเสมือนว่าเป็นผู้ร่วมเวทีด้วย

4. จากการจัดเวทีผู้รู้เรื่องมนोर่าที่โรงเรียนบ้านควนแหวง จัดเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2546 มีปัญหาและอุปสรรคดังนี้

- ทีมวิจัยตั้งโจทย์วิจัยกับความ ทานอยากทำอะไรบ้างเกี่ยวกับมนอร่า, ถ้าลูกหลานของท่านรำโนราทำนอกมาให้เขาได้รับทราบอะไร เนื่องจากเป็นการจัดเวทีครั้งแรกไม่มีประสบการณ์ ทีมวิจัยจะนำไปปรับไปในเวทีต่อไป

- ทีมวิจัยไม่ได้จัดบันทึกผลการจัดกิจกรรมอย่างละเอียด เนื่องจากไม่เข้าใจและไม่เคยชินกับการทำโครงการวิจัยมาก่อน

กิจกรรมที่ 2

ศึกษางาน ณ.โรงเรียนวัดโลกา หมู่ 4 ตำบลสะทึงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

จากการประชุมในวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นการประชุม ครั้งที่ 2 และมีองค์ประกอบในการประชุมคือ ทีมวิจัย สกว. ผู้บริหารโรงเรียนวัดควนเพ็ง ได้มีการวางแผนเพื่อวัดเตรียมการเดินทางไปศึกษาดูงาน ณ.จังหวัดสงขลา และแบ่งปันหน้าที่รับผิดชอบ คือ

- ฝ่ายประสานงาน คือ นางสาวสินี สุขบัวแก้ว
- ฝ่ายบริการจัดหารถ คือ นายดาวโรจน์ ขุนพลช่วย

- ฝ่ายจัดหาของขงวิทย คือ นางพิรดา คำเจริญ

ผู้ที่เข้าร่วมศึกษาในงานในครั้งนี้มีทั้งวิทย 8 คน ที่ปรึกษา 1 คน เพื่อนครู 1 คน ศกว. 4 คน รวม 13 คน ได้ตกลงวันออกเดินทางเวลา 08.00 น.

ขั้นตอนในการ

ในเช้าวันที่ออกเดินทางนั้นทุกคนได้ดำเนินการตามโปรแกรมที่ตั้งไว้ก็คือ ออกเดินทางเวลา 08.00 น. แต่ทางทีมวิทยสัมพันธ์ของขงวิทย จึงทำให้เสียเวลาไปจัดหาซื้อของขงวิทยระหว่างการเดินทาง ทำให้ถึงจุดหมายปลายทางช้าจากที่กำหนดไว้ครึ่งชั่วโมง คือเวลา 09.30 น.

ต่อมาเมื่อถึงจุดหมายปลายทาง คือ โรงเรียนวัดโลกทางเจ้าหน้าที่ ศกว. ผู้บริหารโรงเรียนวัดโลกา, ผู้นำชุมชน ก็ได้รอพวกเขาอยู่ ต้อนรับอย่างอบอุ่นด้วยความยินดี ก็เชิญเข้าที่ประชุมที่เตรียมไว้คุณสมบัติผู้ประสานงานภาคใต้ก็ได้บอกจุดประสงค์ในการมาในครั้งนี้

วันนี้เพื่อเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่ได้เห็นผ่านไปแล้ว งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นการสร้างสรรค์ปัญญา เพื่อพัฒนาท้องถิ่น มุ่งเน้นการจัดการและประสานให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่าง “ปัญญา”(นักวิจัย) และ “พัฒนา” (นักพัฒนา) เพื่อให้สังคมไทยได้ใช้ความรู้และข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ ในการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจ แทนการใช้ความรู้สึกหรืออารมณ์ นำไปสู่ความสามารถในการแก้ไขปัญหาพัฒนาตนเอง และพึ่งตนเองได้ในชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนาประเทศชาติที่ยั่งยืนในที่สุด

ผู้เข้าร่วมประชุมแนะนำตัว

อาจารย์ฐนาพร สถาบันราชภัฏ สงขลา ก็เป็นผู้ให้ความรู้กับประสบการณ์ที่ทางทีมอาจารย์ได้เดินทางไปมาในตัวในโครงการ การละเล่นพื้นเมืองมาเป็นสื่อการเรียนการสอน แต่ถึงความเป็นมาว่า อันตึบแรกก็จะศึกษาสภาวะพื้นฐานของชุมชนสร้างความสัมพันธ์ ทำให้ชุมชนโดดเด่นว่ามีคนสนใจพวกเขา

กระบวนการที่ใช้

- จัดประชุมใช้ตัวแทนชุมชนสรุปว่าต้องการพัฒนาอะไร ซึ่งจะมีคประชุมหลายครั้งมาก ประมาณ 100 ครั้ง
 - ลงพื้นที่เก็บข้อมูล
 - วิเคราะห์
 - สรุป ตอบทรีชน
 - ทำเป็นเอกสารรูปเล่ม
- อาจารย์ฐนาพร กล่าวว่า

ช่วงแรก ทีมงานวิจัยทำกัน 2 คน ทีมวิจัยอดีตนักวิจัยใหม่จะห่อหมกเปลี่ยนทีมงาน ได้สร้างความสัมพันธ์ ได้ทีมวิจัยความตระหนักรวมทั้งจิตสำนึกช่วย อาจารย์ได้ให้ข้อคิดในการเลือกผู้เข้ามาเป็นทีมวิจัย

ช่วงที่สอง ช่วงปฏิบัติการมีปัญหา มาก ขับเคลื่อนล่าช้า

ปัญหาและอุปสรรค

ข้อมูลหายคนนำท่วม ทำให้ต้องเริ่มใหม่

ผลงาน

ปรับเปลี่ยนตามความต้องการของชุมชน ตามศักยภาพของพื้นที่ชุมชนจะรู้ถึงเนื้อหา ครูจะรู้ถึงโครงสร้าง

หลังจากนั้นทีมวิจัยก็มอบของที่เราศึกษาให้ทีมโรงเรียนวัดโลกา ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้รับ แล้วแยกย้ายกันพูดคุยตามอัยาศัย ทีมวิจัยบางคนก็ใช้เวลาในช่วงนี้ เก็บเกี่ยวเอาความรู้จากแผนภาพ (บอร์ค)

เวลา 12.00 น. ก็ออลากลับเพื่อเดินทางไปยังโรงเรียนศรีนทรวิทย์วิทยานุเคราะห์ อำเภอหนองฮี จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาดูงานต่อตามที่ได้วางแผน

ระหว่างทางเดินทางก็หยุดรับประทานอาหารร่วมกัน

เมื่อมาถึงโรงเรียนศรีนทรวิทย์วิทยานุเคราะห์ ก็ได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นด้วยความยินดี และได้พูดคุยซักถามระหว่างผู้จัดการของโรงเรียนศรีนทรวิทย์วิทยานุเคราะห์กับทีมวิจัย และทางทีมวิจัยก็ได้บอกจุดประสงค์ในการมาเยี่ยมในครั้งนี้ และต่อด้วยการแนะนำตัว และได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ตามหัวข้อต่าง ๆ ที่ทีมวิจัยได้เตรียมไว้ แต่เป็นการคุยกันแบบกันเองสนุก ๆ ไม่เครียด เวทีประชุมก็จัดแบบกันเองนั่งกับพื้น

ผู้จัดการโรงเรียนศรีนทรวิทย์วิทยานุเคราะห์ พูดถึงความเป็นมาว่า มีเด็ก 17 คน ปัจจุบันมี 100 กว่าคน จากการเรียนรู้แบบเดิม ๆ ก็นำไปสู่การสอนอนุบาลเด็ก – สังคมเลี้ยงลูก

รูปแบบการสอนของโรงเรียนศรีนทรวิทย์วิทยานุเคราะห์

- ศึกษาชุมชนในโรงเรียน
- ออกนอกโรงเรียนเพื่อสืบค้น
- ทำเล็รือข่ายโดยการติดต่อการศึกษาด้านนอก คือ มหาวิทยาลัยทักษิณ สถาบันทักษิณคดีศึกษา โรงเรียนไทร่มี่นี้
- การนำเสนอผลงานของนักเรียน

- เติบโตอย่างไรให้มั่นคงและยั่งยืน
- เด็กไม่หมั่นอนกัน ต้องใช้วิธีสอนต่างกัน
- ครูมีหน้าที่เชื่อมประสานกับชุมชน
- ที่สำคัญคือ ฝึกให้เด็กตั้งคำถามให้เกิดขึ้นจากการอยากรจะทำ
- ครูต้องสรุปให้ได้
- จับกลุ่มโรงเรียนเอกชนด้วยกันเพื่อทำหลักสูตรร่วม

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1. ต้องเปลี่ยนวิธีคิดก่อน เริ่มต้นที่ตัวเอง
2. การรวมตัวและมีจุดประสงค์ร่วมจะขับเคลื่อนงานได้ไวมาก ถึงแม้ว่าจะประมาณ
สนับสนุนหมดก็สามารถทำตามที่จะเดินเองได้
3. การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์
4. การปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ใช่แค่แต่พูด
5. การประเมินโดยการนำเสนอผลงาน

ประสบการณ์ด้านชุมชนของโรงเรียนศรีนครินทรวิถียานุเคราะห์จะศึกษาถึงใกล้ตัว

ก่อน

วิธีการ

1. แบ่งกลุ่มนักเรียนให้นักเรียนตั้งคำถาม
2. เก็บข้อมูลโดยการรายงานแลกเปลี่ยนกัน
3. ให้นักเรียนลองผลิตองถูกและทำชิ้นงานขึ้นมา
4. ก่อนที่จะลงพื้นที่ (ชุมชน) จะต้องสร้างสถานการณ์จำลองก่อน

เมื่อถึงเวลาอันสมควรตัวแทนทีมวิจัยก็มอบของtherosักให้กับโรงเรียนศรีนครินทรวิถียานุ
เคราะห์ ทางทีมวิจัยก็ขอตัวกลับก่อน เนื่องจากบางท่านมีอุปสรรคเรื่องรถกลับ

ขั้นสรุป

เนื่องจากทางทีมวิจัยมีข้อจำกัดเรื่องรถกลับ ทำให้ไม่มีเวลาที่จะปรึกษากันหรือกับพี่เลี้ยง
สกว. ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาดูงานในครั้งนี้

กิจกรรมที่ 3

นักเรียนลงสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ของตนเอง

การค้นหภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องประวัติของมโนราห์ในตำบลโคกทราย เพื่อนำไปประกอบกระบวนการ การสอนการรำของมโนราห์ของกลุ่มโรงเรียนทักษิณ (ขณะที่ยังใช้ระบบกลุ่มอยู่) ซึ่งประกอบด้วย โรงเรียนบ้านควนแหวง โรงเรียนบ้านพรุพ้อ โรงเรียนวัดโคกตะเคียน โรงเรียนบ้านควนหินแท่น และโรงเรียนบ้านควนเพ็ง คณะกลุ่มวิจัยที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ได้ค้นหาวิธีการในการสืบเสาะในการหาข้อมูลดังกล่าวไว้หลายประการ ดังนี้

1. ออกแบบสอบถามให้นักเรียนไปค้นหาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องประวัติของมโนราห์ด้วยตนเอง
2. ออกแบบสอบถามประวัติของคณะมโนราห์ให้นักเรียนไปค้นหาประวัติของคณะมโนราห์ในท้องถิ่นด้วยตนเอง

3. เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้มีความรู้มาประชุมย่อยเรื่องประวัติของมโนราห์และประวัติของคณะมโนราห์แต่ละคณะ โดยให้แต่ละโรงเรียนปฏิบัติและรับผิดชอบไปรายโรงไป

4. คณะวิจัยลงพื้นที่สืบเสาะค้นหาประวัติมโนราห์และประวัติความเป็นมาของคณะมโนราห์ โดยใช้วิธีการอัดเทปและถอดความรู้จากเทปมาสรุปเป็นข้อมูล เพื่อจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอนเรื่องการรำมโนราห์ต่อไป

หลังจากการประชุมเรียบร้อยแล้ว คณะผู้วิจัยทั้งหมดได้รับหลักการณ ภาระผมนายพล ศิริยา ซึ่งเป็นตัวแทนจากโรงเรียนบ้านควนแหวง ได้มอบแบบสัมภาษณ์ให้นักเรียนไปสัมภาษณ์ที่โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ 3 วัน เมื่อนักเรียนส่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ก็ได้รวบรวมข้อมูลจากนักเรียนมาสรุปพอจะได้อาจเป็นนามของมโนราห์

หลังจากเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของนักเรียนจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับเรื่องประวัติมโนราห์และประวัติคณะมโนราห์ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้วปรากฏว่าข้อมูลมีการคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริง คณะวิจัยจึงมีความคิดใหม่โดยให้แต่ละโรงเรียนเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่น มาสัมภาษณ์กับบุคลากร ภายในโรงเรียน แต่นักเรียน กรรมการศึกษา เพื่อจะเสาะหาค้นหาประวัติของมโนราห์ต่อไป

โรงเรียนบ้านควนแหวงกำหนดเอาวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2546 เป็นวันประชุม และประชุม ณ. โรงอาหาร โรงเรียนบ้านควนแหวง เริ่มเวลา 13.00 น.

โรงเรียนได้มีหนังสือเชิญ ไปยังภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องมโนราห์จำนวน 3 คณะ คือ มโนราห์ฝัน, มโนราห์เลื้อน และมโนราห์เจริญซึ่งเป็นลูกมโนราห์ฝัน มีชาวบ้านเข้าร่วม 24 คน มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และประถมศึกษาปีที่ 6 บางกลุ่ม รวมเข้าประชุม 59 คน รวมทั้งผู้วิจัยอีก 7 คน

โดยฉันนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม คละกัน ไป แล้วให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบ่งเป็น 3 กลุ่ม เท่ากับนักเรียน ข้อมูลของประวัติมนิราห์มีรายละเอียดเพิ่มขึ้นมากกว่าการใช้วิธีสัมภาษณ์หรือการสอบถามบรรดาาศในการสัมภาษณ์ความสุขยิ่งขึ้น ผู้ให้การสัมภาษณ์มีความสุข ชาวบ้านที่มาร่วมก็มีความสุข ผู้วิจัยก็มีความสุขในการทำงานยิ่งขึ้น เพราะได้ร่วมมือน้อย่างดี ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางคนเช่น คุณเจริญบอกว่า มโนราห์เกิดขึ้นที่จังหวัดพัทลุง ที่บ้านท่าแค จังหวัดพัทลุง แม่ศรีมาลาคงอยู่ที่บ้านท่าแค ถูกไล่ออกจากเมืองไปอยู่ที่เกาะศรีช้างในขณะที่กำลังมีครรภ์ แล้วคลอดลูกที่เกาะศรีช้างชื่อ ขุนศรีทรา ต่อมาเปลี่ยนเป็นเทพสิงห์หล พระราชาธิบดีและพระราชมาดาเชิญเข้ามาเมือง แล้วพระเจ้าแผ่นดินในสมัยนั้นมอบเครื่องทรง คือ เครื่องประดับ ให้เป็นเครื่องแต่งตัวของมโนราห์ตั้งแต่นั้นมา นายเจริญยังบอกนักเรียนว่า การรำโรงครู จะเริ่มวันพุธไปจบเอาวันศุกร์ ท่านยังชี้แจงเครื่องแต่งตัวของมโนราห์ให้ผู้สัมภาษณ์ทราบด้วยว่ามี เทร็ด, กำไล, หางหงส์, หน้าผ้า, กำไลเท้า, เต็บ และผ้าขาวสำหรับุ่ง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบมี ทับ, ฉิ่ง, ปี่และกลอง เป็นต้น

การสัมภาษณ์จบสิ้นเวลาประมาณ 16.00 น.

ผลที่ได้

1. ต้องมีการแยกกลุ่มนักเรียน, แยกภูมิปัญญา, แยกชาวบ้าน
2. ต้องใช้เวลาที่เหมาะสม
3. ต้องมีอุปกรณ์การเขียนที่สมบูรณ์
4. จำเป็นต้องมีเครื่องอัดเสียง (เทป) เพื่อช่วยความจำ

ปัญหาที่เกิดขึ้น

1. สถานที่ไม่ครบตามจำนวนกลุ่ม
2. ภูมิปัญญามีอายุที่อ่อนเกินไปแต่สอนมาไม่ครบตามกลุ่มที่จัดไว้
3. เรื่องภาษาที่ใช้ทำให้สัมภาษณ์แบบจริง ๆ แล้วต้องใช้ภาษาประจำท้องถิ่นจึงจะสื่อสารกันรู้เรื่อง

กิจกรรมที่ 4

การประชุมเวทีผู้รู้ครั้งที่ 3 ณ โรงเรียนบ้านควนแหวง

1. เป้าหมายวัตถุประสงค์

เพื่อให้นักเรียนและผู้ปกครองร่วมกันแสวงหาความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง โนราห์ที่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียน โดยใช้การทำงานระบบกลุ่ม เน้นกระบวนการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

2. สถานที่โรงเรียนบ้านควนแหวง วันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2546 เวลาตั้งแต่ 13.00 – 14.30 น. ใช้งบประมาณ 370 บาท

3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

3.1	นักเรียนโรงเรียนบ้านควนแหวง	27	คน
3.2	คณะบุคลากรภายในโรงเรียน	5	คน
3.3	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3	คน
3.4	ผู้ปกครองนักเรียน	25	คน
3.5	คณะผู้วิจัย	6	คน

4. ขั้นตอนการดำเนินการ

การเตรียม

4.1 เตรียมนักเรียนล่วงหน้าก่อน 1 วัน เพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมในการแสวงหาความรู้และการจัดหาอุปกรณ์ประกอบในการเข้าร่วมกิจกรรม

4.2 จัดเตรียมสถานที่ และแบ่งกลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมเป็น 3 กลุ่ม

4.3 เมื่อถึงเวลาเริ่มปฏิบัติกิจกรรม โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และให้เป็นไปตามธรรมชาติที่สุด

5. ขั้นตอนปฏิบัติการ

5.1 ตัวแทนคณะวิจัยได้พูดคุยถึงวัตถุประสงค์ ในการจัดกิจกรรมเวทีผู้รู้

5.2 นักเรียน, ภูมิปัญญา, ประชาชน แยกไปเป็นกลุ่มตามห้องที่จัดไว้

5.3 ผู้วิจัยตัวป่วนแล้วเผยแพร่ต่อผู้ร่วมกิจกรรม (การประชุมใหญ่)

6. เครื่องมือที่นำมาใช้ รายงานการสัมภาษณ์ของแต่ละกลุ่ม

7. เครื่องเสียง

8. เนื้อหาในกิจกรรม

- ประวัติมโนราห์
- ประวัติลักษณะมโนราห์
- การแต่งกายของมโนราห์

- เครื่องดนตรีที่เกี่ยวข้องกับมโนราห์

ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน นักเรียนมีความรู้เรื่องและมีความสุขในขณะทำกิจกรรม นักเรียนกล้าคิด กล้าถามแสดงออกตามความสามารถของตนเองอย่างแท้จริง นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ในการสนทนา การชักถามภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับสถานการณ์ (ใช้ภาษาท้องถิ่นสำนวนภูมิปัญญาท้องถิ่น) นักเรียนสามารถสรุปผลในการสืบมาได้โดยการระดมความคิดจากสมาชิกในกลุ่ม

ผลที่เกิดขึ้นกับครู ครูได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ครูได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียนกับชุมชน ครูได้มีโอกาสเสนอแนะแนวทางในการจัดกิจกรรมกับนักเรียน ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างเต็มความสามารถ

ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน ชุมชนได้มีโอกาสเข้าใจการเรียนการสอนที่มีเด็กเป็นศูนย์กลาง ชุมชนได้มีโอกาสดำหนดความรู้เกี่ยวกับเรื่องมโนราห์ก่อนเรียนและชุมชนด้วยกัน ชุมชนได้รับรู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องมโนราห์ชัดเจนยิ่งขึ้น

9. บทสรุปของงานต่อเนื่อง ภายใต้ข้อตกลงร่วม กฎเกณฑ์ บทบาทและการระดมรับผิดชอบ

- ครั้งต่อไปจะจัดเวทีผู้รู้ชั้นที่โรงเรียนวัดโลกตะเลียม เป็นครั้งที่ 3 ในวันที่ 24 กันยายน

พ.ศ. 2546 เวลา 13.00 – 15.30 น.

10. ปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงาน

- (1) ขาดเครื่องมือบันทึกเสียง
- (2) เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ไม่ครบ (จำเป็นต้องหาใหม่)
- (3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางท่านเสียเวลา

บทเรียนจากการดำเนินงาน

สถานที่ช่วงเวลา งบประมาณในการจัดกิจกรรม จัดเหมาะสมหรือไม่ สถานที่ช่วงเวลามีความเหมาะสมกับชุมชนเป็นอย่างมาก งบประมาณก็ใช้ได้อย่างรัดกุมเป็นไปในรูปแบบของการประหยัดที่มีผลงานออกมาอย่างมีคุณภาพ

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม เป็นไปตามความคาดหวังหรือไม่

- กลุ่มคนหรือชุมชนมาตามคาดหวังคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ ได้ 70-75 %
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม มีอุปสรรคเล็กน้อย เพราะต้องหาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแทนคนที่ไม่มีมา

วิธีการเครื่องมือ มีความเหมาะสม เพราะใช้คนจำนวนน้อย เป็นการประหยัดแบบญาติ

ข้อมูลความรู้ที่นำมาใช้ มีความเหมาะสม เพราะได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่อยู่ในระดับมาตรฐาน
แผนงานต่อเนื่อง ครึ่งต่อไปประชุมครั้งที่ 3 ที่โรงเรียนวัด โศกตะเตียน

ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นและข้อเสนอแนะ

- ไม่มีเครื่องอัดเสียงที่ช่วยในการสรุปข้อมูล
- คณะผู้วิจัยมา ไม่ครบ

กิจกรรมที่ 5

กระบวนการลงพื้นที่สืบค้นข้อมูล

กิจกรรมกระบวนการลงพื้นที่สืบค้นข้อมูล ทั้งหมด 9 ครั้ง 16/09/46, 17/10/46, 20/10/46, 22/10/46, 26/10/46, 27/10/46, 28/10/46, 5/11/46, 13/11/46

จากการประชุมของทีมวิจัยครั้งที่ 15/2546, 20/2546 เป็นเวทีเตรียมความพร้อมเพื่อออกสู่กิจกรรมสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมประกอบด้วยทีมวิจัย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำชุมชน, สกว. ณ วันที่ 15 ธันวาคม 2546 ณ วัดโคกทราย ได้กระบวนการในการประชุมคือ ได้ทบทวนการทำงานของทีมวิจัยที่ผ่านมา ได้ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มโรงเรียนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น ช่วยกันเติมเต็มในทุกฝ่าย ได้ปรึกษาหารือเกี่ยวกับการตั้งคำถาม การออกสัมภาษณ์ผู้ชุมชน รวมไปถึงเทคนิคในการสัมภาษณ์ต่าง

และต่อมาได้พบปะประชุมกันอีกครั้งที่ 20 / 2546 เป็นเวทีเตรียมความพร้อมครั้งที่ 2 ณ โรงเรียนวัดโคกตะเคียนวัดถูกประสงค์เพื่อปรึกษาหารือเรื่องการทำแบบสัมภาษณ์ ในการลงพื้นที่จะต้องประกอบด้วยการให้บรรลุวัตถุประสงค์นี้

1. เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่มคือ กลุ่มผู้นำชุมชน ซึ่งมี 2 ประเภทด้วยกัน คือ ผู้นำธรรมชาติและผู้นำแบบทางการ กลุ่มผู้ปกครองที่ถูกลานกำลังหารับโนราห์ กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มผู้สูงอายุ
 2. เพื่อสร้างจิตสำนึกกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความเข้าใจ นำไปสู่ความตระหนักและเห็นความสำคัญ ความมีคุณค่า
 3. เพื่อทบทวนการทำงานของทีมวิจัยและชุมชน
- ขั้นตอนการ

ในการออกสัมภาษณ์นั้นทีมวิจัยจำนวน 8 คน ได้แบ่งหน้าที่กันออกสัมภาษณ์และจะกระจายไปแต่ละหมู่บ้าน ในบางครั้งก็จะไปเป็นทีม โดยมีกระบวนการดังนี้

- ผู้สัมภาษณ์แนะนำตัวเองและขอให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แนะนำตัวเองด้วย
- บอกวัตถุประสงค์ในการมาในครั้งนี้
- พูดคุยซักถามประเด็นที่เตรียมไว้
- ใช้เวลาช่วงบ่าย ตอนเย็นและวันเสาร์-อาทิตย์ ใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเทป

ชั้นสรุป ของการลงพื้นที่สืบค้นข้อมูล (สัมภาษณ์)

ทีมวิจัยได้ค้นพบปะเกี้ยนเพื่อเตรียมการถอดบทเรียนเป็นเวทีสรุปข้อมูลจากพื้นที่เรื่องประวัติศาสตร์หรือตำนานของโนรา ประวัติของภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับตำบล การรื้อมนโนราห์เบื้องต้นทำ
ต่างๆ การขับร้องบทซึ่งได้นี้เนื้อหาสาระในระดับหนึ่งแต่ไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร เพราะเป็นกระบวนการ
การเปิดตัวและสร้างความสัมพันธ์กับพื้นที่ต่อชุมชน เป็นการตอบสนองของชุมชนต่อการ
ศึกษาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และเป็นจิตใจต่อกัน

กิจกรรมที่ 6

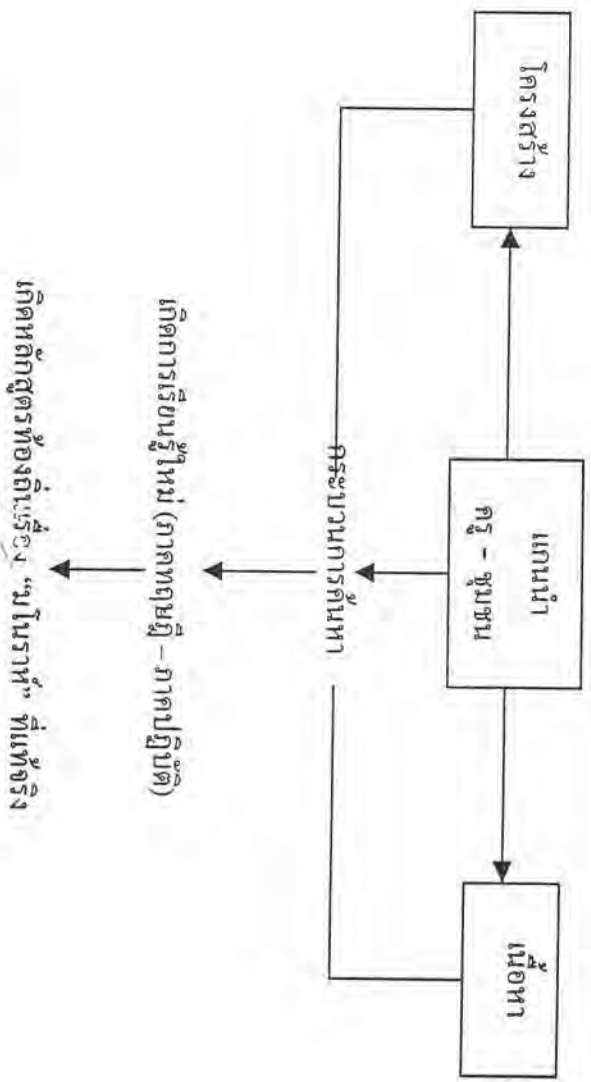
เวทีแลกเปลี่ยน

ทำอย่างไรให้ได้มาซึ่งหลักสูตรท้องถิ่น “เรื่องมโนราห์” ที่แท้จริง
จัดเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 ณ.สถานอนามัยบ้านพรุพ้อ หมู่ที่ 12 ตำบล
โคกทราย อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง มีผู้ร่วมเวทีจำนวน 54 คน ประกอบด้วย

1. ทีมวิจัย 6 คน
2. ผู้นำชุมชน 5 คน
3. เด็กนักเรียน 26 คน
4. ผู้ปกครอง 15 คน
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2 คน

กระบวนการที่ใช้

1. ชี้แจงความเป็นมาของโครงการ “กระบวนการศึกษาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมโนราห์” เป้าหมายของหลักสูตรท้องถิ่น กับเด็กนักเรียนกับการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

หมายเหตุ ชุมชน หมายถึง ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน, อบต., ผู้ปกครองนักเรียน,
ผู้นำตามธรรมชาติ, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ผู้สูงอายุ และบุคคลผู้สนใจ

2. แบ่งผู้เข้าร่วมประชุมออกเป็น 2 กลุ่มย่อย

กลุ่มที่ 1 กลุ่มนี้เรียนกับผู้รู้เรื่องมโนราห์ เริ่มด้วยให้ผู้มีปัญญาเล่านิทานเรื่องประวัติศาสตร์ความเป็นมาของมโนราห์ นักเรียนเป็นผู้จดบันทึก ที่มีวิชาช่วย โดยการบันทึกลงบนแผ่นชาร์ด หลังจากนั้นเปิดให้นักเรียนซักถาม ครูร่วมกันสรุปกับนักเรียน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มชุมชน (ผู้นำ, ผู้ปกครองนักเรียน, ภูมิปัญญาท้องถิ่น) โดยที่มีวิจัยเป็นผู้ชวนคุยในหัวข้อ จะทำอะไรให้เราได้มาซึ่งหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมโนราห์ที่แท้จริง

ผู้เข้าร่วมประชุม ไม่เข้าใจประเด็น ทางที่มีวิจัยต้องอธิบายซ้ำในเวทีย่อยว่าระหว่างทางกว่าจะมาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น กว่าจะมาเป็นเอกสารรูปแบบ ครบนี้ทางชุมชนกับโรงเรียนจะต้องร่วมมือกันสร้างกระบวนการค้นหา แล้วช่วยกันอย่างไร สรุปได้ดังนี้

1. จัดเวทีพูดคุย
2. ลงไปสืบค้น
 - 2.1 มโนราห์ 13 คณะ ในตำบลโคกทราย
 - 2.2 ใครก็ได้ที่มีความรู้
3. มีการจดบันทึก

หัวหน้าทีมวิจัย กล่าวว่า ณ. วันที่ทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.) บอกว่า ทำอย่างไรให้คนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการนี้ง่ายขึ้น แ่งขึ้น เป็นการพัฒนาคมนครนี้ พื้นที่นี้เป็นผู้นำที่มีโอกาสได้เข้าร่วมประชุมในหลาย ๆ เวทีก็จะเข้าใจตรงนี้ได้ดี เขาจะเน้นถึงคุณภาพชีวิต ศักยภาพที่ใกล้ตัว การมีส่วนร่วมในระดับฐาน การทำวิจัยในครั้งนี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากทีมวิจัยแต่ 9 คน แต่จะไปถึงเป้าหมายปลายทางได้ เพราะพี่น้องทุกคนร่วมด้วยช่วยกัน

มุมมองเวทีแลกเปลี่ยน

วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 ณ. สถานิอนามัยพรพ้อ ผู้เข้าร่วมในเวทีแสดงความคิดเห็นว่า

1. ผู้นำเข้าร่วมประชุมน้อย
2. ได้ข้อมูลได้หลากหลาย

สาเหตุ

1. ผู้นำไม่มีการตระหนัก
2. ออกหนังสือเชิญผู้เข้าร่วมประชุมล่าช้า
3. มีข้อจำกัด เพราะในบางครั้งในบางเวทีเขาไม่ได้อะไรจากเวทีนั้น ไม่มีเนื้อหาสาระทำให้ไม่อยากเข้าร่วม

วิธีการแก้ไข

1. ออกหนังสือแล้วส่งหน่วยงาน 3 – 5 วัน (บทรียณ)
2. สร้างความตระหนัก โดยการนัดพูดคุยในเวทีย่อย

ข้อสังเกตจากเวที

1. จะเห็นว่าคนที่เข้าร่วมประชุมจะเป็นผู้ที่สนใจในเรื่องของมโนราห์เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว คนที่สนใจก็จะมาร่วมทุกครั้งเป็นคนเดิม คนที่ไม่สนใจก็จะไม่มาเลยในทุกครั้งที่มีการจัดเวที
2. ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนหนึ่งก็จะจะมีแสดงความคิดเห็นออกมา ข้อเสนอแนะต่าง ๆ
3. ส่วนหนึ่งจะเป็นผู้ที่ไม่แสดงความคิดเห็น นั่งฟังเฉย ๆ มาเพื่อรับรู้ว่าเขาทำอะไรทำอะไรกันอยู่

4. ผู้เข้าร่วมเวทีในครั้งนี้เห็นความสำคัญ และเข้าใจแล้วว่าทำไมพวกเขาถึงถูกเชิญให้เข้าร่วมในหลายครั้ง

5. หมู่ที่ 2 บ้านก้นแร่ ซึ่งเป็นเขตบริการของโรงเรียนวัดพรหม ตามประกาศของทางราชการ แต่สถานที่ตั้งของโรงเรียนจะอยู่ในหมู่ที่ 12 บ้านพรหมที่ได้จะเห็นว่า หมู่ที่ 2 บ้านก้นแร่ จะไม่มีโรงเรียน ไม่มีวัด ไม่มีสถานที่ราชการใด ๆ อยู่ในพื้นที่ แต่ถ้าหากมีกิจกรรมใด ๆ ในหมู่บ้านใกล้เคียง ศักยภาพของหมู่ที่ 2 บ้านก้นแร่ จะมีความโดดเด่น เห็นชัดว่าหมู่บ้านอื่นมีความเป็นตัวตน มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติความเป็นพวกพ้องสูง

เวทีต่อเนื่อง จัดกิจกรรมสร้างความตระหนัก

เป้าหมาย

1. ประสานผู้นำ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย อบต. หมู่ที่ 2 , หมู่ที่ 12 ซึ่งเป็นเขตบริการของโรงเรียนวัดพรหม เพื่อทำความเข้าใจใหม่ เน้นร่วมด้วยช่วยกัน
2. ประสานผู้สูงอายุเข้าร่วมเวทีด้วย เพราะต้องการเห็นภาพสะท้อนวิถีชีวิตของคนสมัยก่อนว่าเกี่ยวข้องกับเรื่องมโนราห์อย่างไร เรื่องประวัติของชุมชน

วิธีการ

- ผู้นำประสานกับทีมวิจัย
- หากผู้สูงอายุมาไม่ได้ (สุขภาพ) ทีมและผู้นำก็จะลงไปในพื้นที่
- 3. สถานที่ดำเนินการ ศาลาอเนกประสงค์หมู่ที่ 2 บ้านก้นแร่ ณ.วันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ.

2546

4. ประสานงานโดย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12 บ้านก้นแร่ คุณสมใจ รักเงิน

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของทิมวิชัยต่อผู้เข้าร่วมประชุม

- ในเมื่อชาวบ้านหรือผู้ประกอบการนักเรียน มีความตระหนักมากกว่าผู้นำ ก็ขอฝากให้ชาวบ้าน ไปสร้างความตระหนักร่วมกับผู้นำก่อน แล้วทิมวิชัยจะไปช่วยในเวที

บรรยากาศ

ทุกคนเป็นกันเอง หัวหน้าทิมวิชัยสรุปว่า โครงการของเราเป็นโครงการที่มีจุดเด่นอยากผลักดันให้เป็นโครงการดีเด่น คิดแบบนี้ก็สบายใจ บางครั้งก็อดคิดว่าไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เป็นหลักสูตรแบบแข็งทื่อ (ชุมชนไม่มีส่วนร่วม) มาวันนี้คิดว่าเรามีพลังอยู่ในระดับหนึ่ง ทุกคนมีความหมายเป็นเจ้าของโครงการนี้ถึงแม้ว่าจะไม่มีลูกหลานที่เรียนในโรงเรียนนี้ก็ตาม

คำถามจากเวที

ข้อมูลที่ได้มาได้ในระดับหนึ่งรวมกับข้อมูลที่ได้ในเวทีแลกเปลี่ยน ณ.วันนี้ เพียงพอหรือไม่ที่จะนำมาเรียบเรียงเป็นหลักสูตรท้องถิ่น

คำตอบ

ยังไม่พอเพราะผู้นำยังไม่มีความตระหนัก แสดงว่ากระบวนการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อนำมาเรายังไม่สมบูรณ์

ขั้นสรุป

ผลที่เกิดขึ้นกับเด็ก

การเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นหรือร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีพี่เลี้ยงหรือครูคอยให้คำแนะนำ กระบวนการจะทำให้เด็กกล้าคิด กล้าแสดงออก เช่น การตั้งคำถามและการศึกษาในพื้นที่ การสรุปผลการศึกษา การนำเสนอ ซึ่งจะเห็นความสามารถของเด็กในช่วงวัย 11-12 ขวบ เด็กผู้หญิงจะกล้าแสดงออกมากกว่าเด็กชาย เด็กมีความมุ่งมั่นที่จะร่วมกิจกรรมและเด็กมีความสุขสนุกกับกิจกรรมการเรียนรู้

ผลที่เกิดขึ้นกับครู

1. เกิดความเข้าใจและความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนครูกับทิมวิชัย ที่มาร่วมคิดร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกัน พร้อมกันทำกิจกรรมร่วมกัน
2. เกิดความตระหนักและเข้าใจกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
3. เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพของเด็ก โดยการใช้เด็กเป็นจุดศูนย์กลาง

ปัญหาและอุปสรรค

ช่วงเตรียมความพร้อม ไม่ชัดเจน ส่งผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมของเด็ก เช่น

1. การวางตัวบุคลากรไม่เหมาะสม

2. ระยะเวลาไม่เพียงพอ
3. การแบ่งบทบาทหน้าที่ไม่ชัดเจน ส่งผลต่อความรับผิดชอบ

บทเรียนที่ได้รับ

1. ต้องมีแผนงานที่ชัดเจน ใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร
2. ต้องฝึกการทำงานบ่อย ๆ ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน
3. ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพของกลุ่ม
4. ควรคนที่เก่ง ๆ ค่ะ มีความถนัด และมีความเห็นตรงกันมาร่วมจัดทำ
5. ต้องมีการประชุมให้มากขึ้น
6. การทำงานเป็นทีมต้องเริ่มจากผู้ที่สนใจอยากที่จะทำ มีวัตถุประสงค์ และเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจนและมีส่วนร่วมตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมสรุปผล

คำแนะนำเพื่อใช้ดำเนินงานในช่วงต่อไป

1. การรู้จักชุมชน ควรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ คือให้เด็กนักเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อออกแบบไปทำกับโรงเรียนของตนเอง ไม่ต้องเร่งกระบวนการ
2. การทำงานเล็กร่อย ไม่จำเป็นต้องเคลื่อนไปทั้งหมด ค่อย ๆ ขยับไปในแต่ละฐานของโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนทำเอง ทำวิจัยในเรื่องต่าง ๆ เรียนรู้ กำหนดโจทย์ สรุปบทเรียน เลื่อนงานจากตัวเด็กนักเรียน เริ่มจากจุดเล็ก ๆ ก็ได้
3. อยากให้นักเรียนตั้งระเบียบกฎกติกาด้วยตัวของเขาเอง ผู้บริหารครูเป็นส่วนจัดการกระบวนการให้เด็กทำ เช่น จัดหาพิธีกร ดำเนินการ

กิจกรรมที่ 7

จัดประชุมย่อยเรื่อง สร้างความตระหนักให้กับผู้นำ

จัดเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 เวลา 12.00 – 19.00 น. ณ บ้านเลขที่ 225 หมู่ที่ 3

ตำบลโคกทราย อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความตระหนักให้กับผู้นำในเรื่องของการมีส่วนร่วมและรับทราบความคิดเห็น
2. ทำความเข้าใจในเรื่องความเป็นมา วัตถุประสงค์ เป้าหมายของโครงการ
3. เพื่อหาแนวทางในการจัดเวทีต่อเนื่องต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

1. หัวหน้าโครงการวิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ของการประชุมให้ผู้นำรับทราบและขึ้นประเด็นการพูดคุยเป็นคำถาม

1.1 พวกเราคิดว่าวันนี้เรามาทำอะไร / จะทำอะไร

1.2 พวกเรามีส่วนร่วมและบทบาทในกระบวนการศึกษาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องมโนราห์ได้อย่างไร

2. ดำเนินการพูดคุยอย่างสร้างสรรค์ และพยายามพูดคุยตามประเด็นที่กำหนดไว้
3. สรุปความเห็นร่วมกัน และนัดหมายการประชุมต่อไป

ผลการดำเนินงานกิจกรรม

1. ทราบความคิดเห็นของผู้นำที่มีต่อตนเอง และต่อส่วนร่วมในด้านการศึกษา
2. เห็นความตระหนักของผู้นำในระดับหนึ่ง
3. เห็นปัญหาที่จะต้องหาวิธีการในการดำเนินการต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานกิจกรรม

1. ผู้เข้าร่วมประชุม ไม่คุ้นเคยกับการนำเสนอแบบ Mind mapping
2. ให้ความคิดเห็นเรื่อง เวทีวิชาการว่าได้รับประโยชน์น้อย เข้าร่วมเพื่อมารับฟังเสียมากกว่า

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดำเนินงานกิจกรรม

1. การประชุมย่อย หรือการชวนคุยปรึกษาหารือ ได้ข้อมูลเชิงลึก
2. ได้แนวร่วมมาเป็นพี่เลี้ยงในการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

-
3. การจัดเวลาสถานที่บุคคล หรือจัดประชุมจำเป็นคืออาศัยความสะดวกของผู้เข้าร่วมประชุมเป็นสำคัญ
 4. รู้แนวทางการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

กิจกรรมที่ 8

เวทีสร้างความรู้ตระหนักให้กับผู้นำ ณ วัดพุทธโพธิ์ วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546

คุณณัฐกานต์ หมั่นสนิท ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นพัทลุง กระบวนการกระทำหรือผลรับจะออกมาอย่างไร มันจะต้องใช้เวที ใช้โอกาสกับการนั่งคุยกันแล้วค่อย ๆ เก็บรวบรวมประมวลร่างหลักสูตร แล้วจึงนำมาสอนลูกหลานในพื้นที่หมู่บ้านเป็นหลักสูตรเฉพาะท้องถิ่น เข้าลักษณะที่ทางทีมงานจะมาพบกับ ศกว.คือ กองทุนสนับสนุนการวิจัย สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นลักษณะงานที่ผลักดันให้ชุมชนทำวิจัยขึ้นเอง นำงานวิจัยขึ้นมาแก้ปัญหาหรือมาสร้างกระบวนการสร้างปัญญาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ลักษณะการทำงานถ้าครูไม่ให้ความร่วมมือ หรือไม่ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นก็จะทำให้ไม่สามารถออกมาอย่างที่ทุกคนในท้องถิ่นต้องการ

หลักสูตรใหม่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วม ช่วยชี้แนะหลักสูตรท้องถิ่นกระบวนการวิจัยนี้ทำอย่างไรก็ได้ให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม คือ เช่นมาสร้างคำถาม แล้วไปหาคำตอบร่วมกันเพื่อนมาช่วยแก้ปัญหาเรื่องนั้น ๆ หรือมาสร้างสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นเข้าใจว่าคนที่มาร่วมสัมมนาวันนี้คงจะเป็นคนในตำบล แต่คงไม่ใช่เป็นคนในพื้นที่ของหมู่บ้านพรุเพื่อเพียงอย่างเดียว ได้ให้คุณสาตินซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่มาประสานงานกับแกนนำชุมชนเพื่อที่จะทำความเข้าใจ ผ่ากแกนนำหรือผู้นำไปประชาสัมพันธุ์กับพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ว่าตอนนี้ทีมงานกำลังทำอะไรอยู่ หลักสูตรที่ทางทีมงานคิดจะทำขึ้นนี้มีการปรึกษากันว่าควรจัดทำเรื่องมโนราห์ โดยมีการร่างหลักสูตรให้ลูกหลานในหมู่บ้าน ได้ศึกษาว่าภูมิปัญญาความรู้เรื่องมโนราห์อย่างไรบ้าง มีอะไรอยู่บ้างในเรื่องมโนราห์ ได้รวบรวมคณะมโนราห์ประมาณทั้งหมด 13 คณะ เกิดขึ้นมาได้อย่างมีการสืบทอดอย่างไรถึงได้มีมาจนถึงปัจจุบันนี้ ให้ลูกหลานได้เข้ามาศึกษา เรื่องอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับมโนราห์สิ่งสำคัญที่จะได้จะให้คุณสาตินเป็นผู้อธิบายให้ฟังเกี่ยวกับการทำหลักสูตรมโนราห์ที่จะไปเกี่ยวข้องกับพันธกิจเงิน,ครอบครัว,เยาวชนในพื้นที่น่าจะเกิดผลอย่างไรบ้าง

คุณสาติน สุขบัวแก้ว หัวหน้าทีมวิจัย ในส่วนหนึ่งได้เข้าไปมีส่วนร่วมในหลาย ๆ เวที ภาว่า จะมาถึงเวที ณ วันนี้ มองโดยภาพรวมแล้ว ให้คนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการนี้ เก่งขึ้น แข็งขึ้น อย่างน้อยก็ได้มาร่วมคิด ร่วมคุย ร่วมทำ ร่วมแสดงความคิดเห็น ในช่วงของการทำเวทีประชุมผู้รู้เรื่องโนรา ให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมไม่เว้นด้วย เด็กก็ได้หัดตั้งคำถาม สิ่งที่เขาอยากรู้ อยากรู้ทำ ที่แท้จริงมันคืออะไร เขามีโอกาสแสดงศักยภาพของตนเอง ค้นหาสิ่งที่ตนเองถนัด ได้สะท้อนภาพของตนเองให้ชัดเจน แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ และเด็กได้ตั้งพื้นที่สำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ ครุ่นนี้เป็นการสร้างความสัมพันธ์ ความผูกพันต่อกัน ความเป็นเครือญาติ รู้ลึกว่าเด็ก ๆ จะได้ตั้งคำถามและตอบคำถามได้ คิดในเวลานั้น ได้มีการลงพื้นที่สำรวจแล้วมโนราห์มีเพิ่มขึ้นเป็น 15 คณะ สามารถนำมาประมวลรวบรวมเรียบเรียงเพิ่มขึ้นจะรู้ดีกว่าหากมาก จากที่ได้ดำเนินการมา 6 เดือนแล้วได้ข้อมูลมาระดับหนึ่ง มีคำถามเกิดขึ้นตลอดว่าผู้นำ ไม่ตระหนักในเรื่องนี้ด้วยสาเหตุอะไร สรุปออกมาจะเป็นเรื่องของความไม่เข้า

ใจว่าเขาทำอะไรกัน จนเป็นคำถามถกเถียงกันตลอดมา เวทีวันนี้ที่จัดขึ้นเพื่อมาทำความเข้าใจกันใหม่ อยากให้ทุกคนมีส่วนร่วม มีคำถามเกิดขึ้น หลายคนอาจจะมองว่าเป็นเรื่องของทิมวิชัยแต่ไม่ใช่ มันเป็นเรื่องของคนในชุมชนที่จะเข้า มามีส่วนร่วมในเรื่องโนราเพื่อถูกหลานของเราจะได้มีหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องโนราฉบับตำบลโคกทรายของเราเอง เป็นการแสดงตัวตน หากคนได้ โดยเฉพาะคนพัทลุง ถ้าหากไม่มีโนราอยู่ในหัวใจ ก็เท่ากับว่าเป็นคนตัวเปล่า โดยมิร่างกาย แต่ปราศจากวิญญาณ

อ. อารี รังสียกฤษณ์

สรุปได้ว่าคณะทีมงานของทุกโรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตร ส่วนหนึ่งของหลักสูตรของสถานศึกษา ก่อนที่จะเล่าที่มาที่ไปจะเริ่มผมก็อยากจะรู้จัก ผมอาจารย์ อารี รังสียกฤษณ์ อดีตเคยเป็นอาจารย์สถาบันราชภัฏ สงขลา ทำงานตั้งแต่ที่เขายอกรียกกันว่า ว.ศ. พ.ศ. 2513 บางคน ณ. ที่นี้ยังไม่เกิด ผมเกษียณราชการ พ.ศ. 2542 หลังจากผมเกษียณราชการได้มีโอกาสได้มาทำวิจัยกับสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ในเรื่องของหลักสูตร ฉะนั้นจึงพอจะมีข้อมูลที่จะเล่าให้ฟังได้ จะขอแนะนำบุคคลที่มาสัมภาษณ์ในวันนี้ เริ่มจากทางด้านขวามือ

“ชื่อณัฐกานต์ หมั่นสนิท เป็นผู้ประสานงาน สักว.ในส่วนจังหวัดพัทลุง”

“ชื่อสาธิตี สุขบัวแก้ว ปัจจุบันเป็นครูที่เลี้ยงศูนย์เด็กเล็กบ้านพรุพ้อ เป็นหัวหน้าทีมของโครงการกระบวนการศึกษาการจัดการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องโนราห์ ฟังแล้วจะยาวมาก”

อ. อารี รังสียกฤษณ์ ผมมีเอกสารพกดัตถ์ตลอด แต่เป็นฉบับกลางที่ได้ยื่นต่อรัฐสภาว่าจะลงมติผ่านหรือไม่ผ่าน ถ้าผ่านก็ไม่ต้องแก้ เพราะว่่า สสร. เสร็จแล้วเวลานำเสนอต่อรัฐสภาห้ามรัฐสภาแก้ไข ฉบับนี้คือฉบับที่เขาบอกว่าเอา ช่วงแรกรัฐสภาจะไม่เอา แต่ประชาชนได้เอางริงรัฐสภาจึงจำยอมต้องให้ผ่าน เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2540 จะมีการแก้ไขเป็นเวลาที่เรากำลังติดตามต่อไป จุดเปลี่ยนบ้านเมืองของเราเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนนี้ 336 มาตรา ถ้าจะเปรียบเทียบกับกติกาใหม่ของสังคมประเทศไทยนี้ เช่น กติกาที่คนในสังคมจะต้องปฏิบัติตามกับ กติกากฎหมายจราจร บางคนไม่รู้ขับรถผิดกฎจราจรก็ถูกจับ เพราะฉะนั้นคนในสังคมทั้งหมดไม่ว่าคนก็จะไม่รู้จะเสียประโยชน์ เพราะคนทุกคนจะต้องทำความเข้าใจในเรื่องรัฐธรรมนูญฉบับนี้มันดีกว่า 15 ฉบับที่ผ่านมา มันดีกว่าอยู่หลายเรื่องที่สำคัญคือเนื้อหาสาระจากประชาชนที่แท้จริง ผมจะเน้นข้อเดียว คือ การให้สิทธิของประชาชน ซึ่งอยู่ในมาตรา 4 จะบอกถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คนไทยทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันไม่มีใครมีศักดิ์ศรีเหนือว่าใคร สิทธินี้มันมีมากและนอกจากนั้นบอกกว่าอำนาจที่ผู้ใหญ่เป็นของประชาชน เดิมรัฐธรรมนูญเป็นของหลวง (รัฐบาล) เข้าใจคำว่าหลวง (รัฐบาล) หรือไม่ แต่ตอนนี้ไม่ใช่ทุกอย่างจะเป็นของประชาชน เช่น โรงเรียนในอดีตเป็นของรัฐบาลแต่ปัจจุบันเป็นของประชาชนในบริบทในพื้นที่โรงเรียนพรุพ้อเป็นของคนพรุพ้อไม่ใช่ของรัฐบาล นี่ตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ว่าทุกอย่างจะ归于ประชาชน คำว่าของประชาชนนี้มี 2 ระดับ

1. ของประชาชนเป็นของเฉพาะตัวว่าเป็นเอกลักษณ์เป็นสมบัติเฉพาะตัว เรามีรถจักรยานยนต์, มีเสื้อผ้า เป็นของแต่ละบุคคล และนอกจากนั้นเป็นของประชาชนที่เป็นส่วนร่วมอย่างเช่น

โรงเรียน, วัด, ถนน เป็นของส่วนรวม คำว่าของรัฐบาลให้ยกเลิกไปจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้ และ

2. เปิดโอกาสในการปฏิรูปหลาย ๆ เรื่อง เพราะฉะนั้นเราจะเห็นว่าหลังจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีศูนย์การปฏิรูปการเมืองอันสืบแรก สว.อดีตไม่เต็มใจเลือกแบบนี้ การเมืองได้มีการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว เป็นการเลือกตั้งแบบโดยตรง การปฏิรูปในระบบราชการ ตอนนั้นประชาชนจะสับสนกันหมดแล้วไม่รู้ว่าจะตอนนี้มีกี่กระทรวง มีกระทรวงใหม่ ๆ เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการปฏิรูปกระทรวง การปฏิรูประบบศาล มีศาลปกครอง, ศาลรัฐธรรมนูญ, ศาลอะไรอีกมากมายต้องไปอ่านรายละเอียด มีการปฏิรูปในเรื่องของสุขภาพ เคียวนี่ผมไปช่วยกระทรวงสาธารณสุขเกี่ยวกับสุขภาพ สุขภาพเป็นเรื่องของแต่ละคน ไม่ใช่เป็นเรื่องแพทย์ ไม่ใช่เป็นเรื่องของโรงพยาบาล เราจะต้องเร่งสร้างมากกว่ารอซ่อม

เรื่องที่สำคัญที่จะพูดในวันนี้คือ เรื่องการปฏิรูปการศึกษา เพราะรัฐธรรมนูญมีการปฏิรูปการศึกษามีหลายเรื่องมากมายและที่สำคัญการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิรูปเรื่องของหลักสูตร วันนี้ก็จะนำเรื่องหลักสูตรกระบวนการขั้นตอนในการพัฒนาเรื่องของหลักสูตร ในอดีตหลักสูตรการเรียนการสอนในประเทศไทยนี้ เรียกว่า หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการแห่งชาติ หลักสูตรนี้ใช้กันทั่วประเทศ แนวการปฏิรูปที่เราบอกว่า รัฐธรรมนูญนั้นบอกว่า พูดในเรื่องการศึกษาไว้ถึง 2 มาตรา ที่จะให้ให้อำนาจรัฐธรรมนูญ ผมทำเป็นเล่มทำมาแล้วหลาย เพราะผมต้องไปบรรยายถึง 2 แห่ง ใน 6 จังหวัด รัฐธรรมนูญที่ควรจะต้องอ่านคือ หมวด 3 สิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทย มาตรา 13 รัฐธรรมนูญ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการที่รับการศึกษา ไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐบาลจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง คุณภาพโดยไม่ได้คำใช้ช่วยใด ๆ ตามรัฐธรรมนูญกำหนด เพราะว่าใครเป็นรัฐบาลจะต้องปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติไม่ได้ก็ต้องออกไป อันฉบับที่ 2 บอกว่าการศึกษาอบรมของรัฐบาลจะต้องคำนึง การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่น (อปค) วันนี้อบค. มาบางมัย คุณก็เกี่ยวข้องกับตามรัฐธรรมนูญได้กล่าวไว้และเอกชนที่กฎหมายบัญญัติ เคียวนี่จะอ่านให้ฟัง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 42 วรค.ที่ 3 การจัดการศึกษาอบรมวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาล ย่อมได้รับการคุ้มครองตามที่กฎหมายบัญญัติ หมวดที่ 4 สิทธิและเสรีภาพ การเรียนฟรี การศึกษาแบบเสรี หมวดที่ 5 นโยบายแห่งรัฐได้กล่าวไว้ในมาตราที่ 81 ในเรื่องการศึกษาว่าให้รัฐบาลจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้ออกชนจัดการศึกษาอบรมเกิดความรู้คู่คุณธรรม ไม่ใช่ให้ความรู้อย่างเดียวโดยไม่ได้คำนึงถึงคุณธรรม จึงได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ได้ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเสริมความรู้ปลูกฝัง ถูกต้องกับการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขซึ่งทรงสนับสนุนศึกษาต้นแก้วศิลปะวิทย์การศึกษาต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู ส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะมโนราห์ ถ้าจะพูดถึงเรื่องมโนราห์ที่เราจัดที่เขื่อนนี้ ไม่ผิดกฎหมายจะสนับสนุนกับเรื่องศิลปะท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชาติถูกต้องตามรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ

ในมาตรา 8, 9 ซึ่งมาตรา 8 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในเรื่องความมุ่งหมายและหลักการ การศึกษานี้ยึดหลักอะไรบ้างในวงเล็บ 2 ให้ตั้งคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ฉะนั้นเป็นผู้บริหารโรงเรียนจะจัดการศึกษาอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วม

มาตรา 9 กล่าวว่า การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา โดยการจัดตั้งหน่วยงาน เล็บ 2 ให้การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาจากกระทรวงไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาล อบจ. อบต. และบางพื้นที่ที่มีเขตปกครองพิเศษคือ เมืองพัทยา กทม.

การกระจายอำนาจนี้ปัจจุบันมอบอำนาจให้อบต. ๆ ต้องดูแลจะไม่ได้อีก ตามพระราชบัญญัติลักษณะหนึ่งจะมีการโอนให้อบต. ดูแลจัดการงบประมาณต่าง ๆ ในโรงเรียนขั้นพื้นฐาน 12 ปี ซึ่งในอดีตให้สิทธิกับอบจ. แต่ปัจจุบันอบจ. โอนมาให้อบต. เพราะอบจ.มีพื้นที่ในความรับผิดชอบหลายพื้นที่

มาตรา 9 วงเล็บ 6 บอกว่าบุคคลที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา, ครอบครัว, ชุมชน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, องค์กรเอกชน, องค์กรวิชาชีพ, ศาสนา และสถาบันสังคมอื่น ๆ ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ฉะนั้นปัญหาในขณะนี้ ครูใหญ่ประถมศึกษาจะเป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชนมานาน แต่ผู้อำนวยการระดับมัธยมจะไม่รู้เรื่องและถือว่าตัวเองเก่ง เวลากลุ่มชุมชนมาจะไม่เชิญเลย จะเอาแค่กรรมการศึกษาที่เขาสามารถควบคุมได้ โดยพระราชบัญญัติจะต้องเชิญ เลขาฯ จะบอกขั้นตอนวิธีการทำ จะต้องทำอย่างไรให้เข้าใจว่าหลักการกระจายอำนาจการศึกษานั้นจะต้องให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วม เพราะรัฐธรรมนูญนี้ มาตรา 76 กล่าวไว้ว่า เราจะต้องส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาลทุกระดับการมีส่วนร่วมของรัฐบาลไม่ว่ารัฐบาลจะทำอะไรก็ตาม ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทุกอย่าง ในอดีตรัฐบาลจะทำอะไรประชาชนจะไม่มีสิทธิในการมีส่วนร่วม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 10 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาและระดับปริญญาตรี ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนกิจการการศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง, ผู้แทนองค์กรชุมชน, ผู้แทนปกครององค์กรท้องถิ่น, ผู้แทนศิษย์เก่าสถาบันศึกษา, ผู้แทนทางคุณวุฒิ นี่คือการรวมการสถาบันศึกษา ในสถานที่นี้ใครเป็นกรรมการสถาบันการศึกษาให้ยกมือด้วย ใครบ้างเป็นตามมาตรา 40 ทำหน้าที่เหมือนสมาชิกสภา, นายสภา หมายความว่า เมื่อร่างหลักสูตรไม่ต้องขออนุญาตใคร เพราะมีอำนาจอยู่แล้ว ผู้อนุมัติหลักสูตรสถาบันการศึกษา คือ กรรมการการศึกษา เพราะฉะนั้นเมื่อเป็นผู้อนุมัติการศึกษาต้องรู้ที่มาที่ไปของหลักสูตร และประธานในสถานที่นี้จะต้องรู้มากหน่อย เกี่ยวกับหลักสูตร ฉบับนี้ได้มีการแก้ไขจาก 4 และ 5 มาตราทั้งหมดที่อ้างมานั้นคือ มาตราตามหลักสูตร แล้วผมจะอ่านทีละข้อให้ฟัง แนวในการจัดการศึกษา

มาตรา 3 ว่าการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย เน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรมเรียนรู้ตามความเหมาะสมกับระดับการศึกษา ความรู้ที่เกี่ยวกับตนเองและครอบครัว

ครัวได้แก่ ครอบครัว, ชุมชน, ชาติ และสังคมโลก ต้องเรียนกับครอบครัวเอง สังคมตัวเอง ชุมชนตัวเอง มาตรา 17 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลาง ไม่เท่านั้นคณะกรรมการเก่า, กรมวิชาการกับกรมมัธยม, สำนัญญุ ประถมศึกษาทั่วประเทศ รวม 3 กรม ต้องกำหนดหลักสูตรแกนกลางวันนี้ หรือไม่ให้หลักสูตรเล่มนี้อยู่ในเล่มสีเขียวที่เขาได้แจกให้กับโรงเรียนทุกโรงเรียน เป็นหลักสูตรการศึกษา 12 ปี

ในอดีตประถมศึกษา มี ป.7,ป.9 มันไม่มีประถมศึกษา 12 ปี ช่วงระยะ 3 ปี มีการสร้างหลักสูตร พอสร้างหลักสูตรเสร็จแล้ว ได้มีการแบ่งว่าควรจะสอบประเมินช่วงไหน สร้างให้เสร็จแล้วก่อนแล้วมาแบ่ง เป็นช่วงชั้น เวลาการประเมินผลจาก ป.1 ขึ้น ป.2 ให้มีการตรวจสอบตอน ป.3 มีธยมศึกษาตรวจสอบตอน.3 และ.6 ที่เรียกว่า แนวโน้มช่วงหน้าที่จะมีการสอบสัมภาษณ์ เขาเรียกว่าการสอบระดับชาติ

ก่อนจะประชุม มาศึกษามาตรา 90 เพราะนั่นคือหลักสูตรท้องถิ่นเรียกว่าหลักสูตรศึกษาจาก เขตกลางเปิดโอกาสทุกระดับในประเทศไทยสร้างหลักสูตรของตัวเอง ไม่ต้องรอให้กระทรวงสร้างแล้ว เขาเรียกว่า หลักสูตรสถานศึกษา เช่น หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดโลกตะเลี่ยนจะต้องร่างขึ้นแล้ว ไม่เหมือนใคร

ปัญหาที่ในการจัดทำหลักสูตร ส่วนใหญ่ไม่เข้าใจการปฏิบัติการศึกษา ผู้ที่สร้างหลักสูตรต้องมีความเข้าใจในหลักสูตร สาระกลุ่มความแบ่งเป็น 8 กลุ่ม ในหลักสูตร 12 ปี ในช่วงชั้นนั้นๆ ต้องมีสาระเป็นเรื่องเดียวกัน ผมขอยกตัวอย่าง ป.1-ป.3 ในเรื่องสาระวิทยาศาสตร์ ซึ่งในหลักสูตรได้เขียนไว้ให้เด็กศึกษาถึงมีชีวิต ครูหรือคณะกรรมการร่างหลักสูตรจะต้องมาตีความว่า สิ่งมีชีวิตมีอยู่ 2 ชนิด คือ 1. พืช 2. สัตว์ สองอย่างนี้ในช่วงชั้น ป.1-ป.3 จะต้องเรียนแต่ไหน แต่ละช่วงครูจะต้องมากำหนดว่าควรจะเรียนอะไรบ้าง

1. ครูจะต้องมีองค์ความรู้ เช่น ถ้าจะสอนชีววิทยา ครูจะต้องศึกษาให้รู้เรื่องชีววิทยา
2. ครูจะต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่

ผมจะยกตัวอย่างง่าย ๆ เช่น ครูโรงเรียนวัดพรหมบอกว่ามีสิ่งมีชีวิตในหมู่บ้านพรหม เช่น หนู จะต้องวิจัยหญ้าทุกชนิด ต้นไม้ทุกชนิด เพราะฉะนั้นครูนี้จะต้องรู้ถึงบริบทในท้องถิ่นให้มาก ครูบางคนยังไม่รู้ว่าหญ้ามีกี่ชนิด ต้องให้เด็กนักเรียนรู้และเข้าใจทุกอย่างเพราะเป็นองค์ความรู้ของชุมชนสถานที่นั้น ซึ่งจะมีไม่เหมือนกันในขณะที่ครูขาดความรู้เกี่ยวกับชุมชน ครูบางคนมาจากที่อื่นมาสอนโรงเรียน ในท้องถิ่นสอนเสร็จก็กลับบ้าน แบบเข้ามาเย็นกลับ เราควรจะเร่งรีบการปฏิบัติการศึกษา คนที่จะปฏิรูปการศึกษาต้องมีความรู้มาก ความรู้ในเรื่องกระบวนการการศึกษา, รัฐธรรมนูญ ต้องอ่านมาก และตีบทความเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เช่น ถ้าเด็กในพื้นที่ชุมชนนั้นถือศาสนาคริสต์ก็ต้องสอนศาสนาคริสต์ด้วย

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนระดับประถมศึกษาผมไม่ห่วงมาก เพราะครูจะให้การสนับสนุนในการศึกษาหลักสูตรเพิ่มเติมทีจะมีขึ้นในการสอน แต่ละฉบับมัธยมศึกษาผมเป็นห่วงมากเพราะครูจะไม่

ให้ความร่วมมือ ผมมีงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ของสถาบันนี้แล้ว จะมีการจัดเวทีชาวบ้านทุกวันพุธ การทำแผนแม่บททะเลสาบสงขลา ร่วมกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นการศึกษาวิจัยองค์ความรู้ ป.3, ป.4, ป.6 เราต้องให้เด็กต้องรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของพืชน้ำที่มีอะไรบ้าง

คนที่จะทำให้หลักสูตรจะต้องมีความรู้

1. พระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญ

2. การแปลสาระทางด้านภาษาต่างประเทศ สังคม ศิลปวัฒนธรรม

เขตพื้นที่การศึกษาเป็นการกระจายอำนาจชั่วคราวจนกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้ม

แข็งได้งบประมาณได้กำลังคนมาก เช่น จะมีการโอนโรงเรียนมาเป็นของอบต. แต่ระยะเวลาต้องดูความเหมาะสมกับพื้นที่ และต่อไปข้างหน้าจะเกิดปัญหาหรือเปล่า ขึ้นตอนที่มีการกระจายร่างหลักสูตรจะต้องเริ่มต้นด้วยการตั้งกรรมการนั้นจะต้องประกอบด้วย สถานศึกษา ชุมชน โดยที่ชุมชนนั้นจะต้องมี ครู, ผู้บริหาร, ตัวแทนครู, ตัวแทนชุมชน, คณะกรรมการสถานศึกษาบางคน การที่ได้ให้คณะกรรมการสถานศึกษามาเกี่ยวข้องนั้นเพื่อจะได้มีส่วนร่วมเพื่อสะดวกในการอนุมัติ การตั้งกรรมการนี้เพื่อให้มาศึกษาศักยภาพของชุมชนร่วมกัน

ปัจจุบันนี้เกิดทฤษฎีใหม่เล็กทุกคนและผู้ปกครองต้องเข้าใจด้วย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านดนตรี, กีฬา, ภูมิหาย ทำในระดับมัธยมจึงไม่สร้างให้มีหลายสาขาไม่ใช่มียู่เส้นทางเดียว ในการสร้างหลักสูตรควรจะมีหลายสาขา โดยให้เด็กได้เลือกไม่ใช่มียู่เส้นอย่างเดียว บางคนไม่เก่งคณิตศาสตร์แต่ชอบดนตรีทำไปไม่สร้างสิ่งที่เด็กชอบแล้วทำให้สิ่งนั้นเป็นจุดเด่นแล้วสร้างเป็นหลักสูตรขึ้นมา ตอนนี้อยู่ทางรัฐบาลให้อำนาจกรรมการในการสร้างหลักสูตรแล้ว เช่นถ้าต่อไปได้มีการคัดเลือกเด็กที่เก่งทางด้านต่างๆ แล้วโดยที่ไม่ต้องมีการสอบเพื่อเป็นแรงจูงใจ เพราะการที่บังคับให้เด็กสอบสิ่งที่เด็กไม่ชอบจะทำให้เด็กทำสิ่งนั้นไม่เต็มที่

ควรจะมีสาระอย่างไรร่างจะต้องระบุเป็นเนื้อหา

โดยให้ทางครูมีแนวทางเป็นผู้นำหนดและ

กรรมการต้องตรวจสอบดูแล แล้วจึงมาประเมินผล การเสริมพลังการดำเนินการต่อจะมีอย่างมีคุณภาพ ผู้ประเมินและผู้ปฏิบัติจะต้องมาประชุมว่าเนื้อหาปัญหาคืออะไรบ้างแล้วช่วยแก้ไขปัญหานั้นเพื่อให้เด็กได้รับความรู้ที่ดีที่สุด เวลาได้มีคณะกรรมการจากภายนอกได้มาประเมินเราควรจะได้ใจ เพราะเป็นการที่มาช่วยให้เราได้ทราบถึงความผิดพลาดที่เราต้องแก้ไขต่อไป มาตรฐานในการประเมินมี 25 มาตรฐาน โดยหลักสูตรนั้นจะผ่านหรือไม่ผ่านนั้นขึ้นอยู่กับมาตรฐานที่ 25 มาตรฐานที่ 1 เป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการของชุมชน มาตรฐานที่ 25 เขาบอกว่าชุมชนได้มีส่วนร่วมหรือไม่ มาตรฐานทั้งหมดเป็นสิ่งที่สำคัญของหลักสูตร โดยนำมาเป็นเกณฑ์ในการสร้างหลักสูตรต้องรู้เป้าหมายก่อนแล้วมาสร้าง 4 ขั้นตอนคือ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแต่ร่องสาระ 8 สาระ เป็นเรื่องที่ต้องศึกษา ป.1-ป.6 โรงเรียนต้องขยายการศึกษา โรงเรียนที่ขยายโอกาสการศึกษาที่เห็นได้ชัดเจนคือ โรงเรียนอัมรินทร์ทางหลวงอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา จนได้กระบวนการสามารถไปใช้กับโรงเรียน 24 แห่ง ใน 6 จังหวัด เขา รูปแบบงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรมันช่วยเชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัย เพราะต่อไปเด็กที่จะศึกษาต่อระดับ

มหาวิทยาลัยจะต้องสนใจเกี่ยวกับงานท้องถิ่น ปัจจุบันการสอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่เหมือนกับอดีตที่มีการสอบเข้าแบบเอ็นทรานซ์ เด็กที่จบในปีการศึกษาต่อไปเป็นที่จบจากหลักสูตรใหม่ปี 48 โดยไม่มีการสอบเข้า

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเนื้อหาท้องถิ่น เป็นหลักสูตรของสถานศึกษา ชาวบ้านไม่เข้าใจในการสร้างเวทีสัมมนาเรื่องมโนราห์ เพราะชาวบ้านมีความรู้น้อย ไม่เข้าใจในการอธิบายเรื่องการสร้างหลักสูตร

ชาวบ้านต้องมีส่วนร่วมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับการรับรู้ ต้องรู้จักอนุโลมในระยะเวลาที่เปลี่ยนแปลง

สิ่งแรกที่เราเรียกว่า Focus Group เราควรสร้างความเข้าใจและต้องชักชวนชน ชุมชนจะไม่ใช่อะไรเราก่อน เราควรที่จะให้ชุมชนก่อนแล้วชุมชนจะให้สิ่งนั้นที่เราต้องการกลับมา

วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เราต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับเขาจะบอกอะไรเรา เราต้องรู้จักฝึกให้เป็นคนเย็นใจ ไม่ใช่วิจัยแบบสอบถาม ผลสรุปจะได้ข้อมูลที่มันชัดเจน ผมทำวิจัยกับสถาบันนี้ขึ้นมา ตอนกองทุนหมู่ 3 ตำบลลำแดง ยกตัวอย่างให้เห็นถึงผู้บริหารหอบช. ที่เด่น เพราะชาวบ้านเข้าใจจะปฏิบัติทุกอย่างซึ่งที่เขาได้ทำให้เขาได้รับสิ่งที่ดี ๆ กับชีวิตและชุมชนของเขาเอง ตอนนี้หมู่บ้านลำแดงจะได้เป็นหมู่บ้านเข้มแข็ง

วันนี้ผมอยากจะให้ท่านแสดงความรู้สึกของตนเองและยินดีที่มีส่วนร่วม อยากให้ครูได้อ่านมาตราเพื่อครูได้ความรู้แล้วสามารถนำไปอธิบายชาวบ้านให้เข้าใจในการสร้างหลักสูตรเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำขวัญของผม คือ เป็นองค์กรของประชาชน อยู่ร่วมกับประชาชน

1. ต้องปลูกฝังประชาชนเราต้องต้นตัวตลอดและทันต่อเหตุการณ์
2. ร่วมคิดที่จะทำสิ่งที่ดี ๆ ให้เกิดขึ้นกับชุมชน

ที่สำคัญวันนี้ที่พูดไปทุกท่านพอจะเข้าใจกันบ้างไม่

ผมอยากจะพูดอีกอย่างคือ มารยาทที่ดีในการสัมมนา

1. พูจากความคิดและสิ่งที่พูดเป็นสิ่งที่มีความ
2. ในรพูดอะไรในที่สัมมนาหันไปเช็คเด็ดขาด เพราะความคิดแต่คนที่ได้พูดนั้นเป็นความรู้ที่มีค่า

ข้อเสนอรูปสาระสำคัญในการสัมมนานี้ คือ ผู้บริหารจะมองเห็นว่าโครงสร้างที่ทำกันนั้นถูกต้องหรือไม่ มีคนที่สามารถบอกได้ว่าความเป็นมาของมโนราห์ได้ค่าน่าจะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อที่จะได้บอกเล่าประวัติความเป็นมา ต้องเล่าให้ฟังทั้ง 15 คณะแล้วนำมาเรียบเรียง สรุปการรำประกอบทำมโนราห์ที่มีที่ทางอะไรบ้าง บทขับร้องมีกับท เครื่องแต่งกายมโนราห์ โดยทุกอย่างเราต้องมานั่งคุยกันและสิ่งสำคัญไม่ควรมีคือการถ่ายรูป แล้วต้องอธิบายให้หมดว่าสิ่งที่ถ่ายมานั้นมีอะไรบ้าง ในการที่จะเขียนเรื่องมโนราห์ครั้งนี้ได้มาจากหนังสืออื่น ๆ ซึ่ของมันคืออะไร โดยนำมาอ้างอิง คุณสาตินไปหาหนังสือแล้วมาช่วยกันเขียนและตรวจสอบ แล้วทำรายงาน สกว. เป็นระยะๆ

คำถามที่เกิดขึ้นในการสัมมนาครั้งนี้

- ในเขตบริหารของพหุพหุมีใครบ้างที่จะเสนอตัวที่จะมาเป็นผู้ร่วมจุดตรงนี้
 - ผู้อำนวยความสะดวกของเราจะมีใครบ้างที่จะเสนอตัวที่จะมาเป็นผู้ร่วมจุดตรงนี้
- ได้พูด ตามที่น้องสาวได้เชิญมาพูด ไม่สอดคล้องกับ ศก. และปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ยกตัวอย่างผมได้ให้คำปรึกษาน้องสาวได้ว่า การปฏิบัติงานทุกครั้งเก็บข้อมูลทุกครั้ง ควรหาเป้าหมายไม่ให้ง่ายข้อยุติตรงนี้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ไม่ตรงกับแนวคิดของ ศก. การวิจัยทุกคนต้องมีส่วนร่วมหลายทาง คือ ความเป็นจริงทางด้านนโยบายหรือเปล่า ภูมิปัญญากรรมการต้องมีส่วนร่วมและมีการทำงาน เช่น การแต่งตั้งกรรมการแล้ว ค้นหาสภาพของท้องถิ่น นำสาระเรื่องนโยบายมาเขียน ต้องเชิญทีมงานมานั่งคุยกันว่าควรเขียนอะไรก่อน แล้วแบ่งงานกันทำ แล้วนัดพบกันเพื่อหาข้อบกพร่องที่แต่ละคนได้พบมา โดยทุกเรื่องที่เกิดขึ้นทุกคนต้องรู้เหมือนกันหมดเท่า ๆ กัน สิ่งที่ต้องเน้นมาคือภูมิปัญญา

หลังจากที่มีการสัมมนานี้จะมีมีการเขียนแผนชาร์ต เพื่อทำความเข้าใจ

เพราะฉะนั้นขั้นตอนในการสร้างหลักสูตรนโยบายนั้น

1. ตั้งคณะกรรมการ
2. ค้นหาศักยภาพ
3. การร่างหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 สร้างสาระกำหนดโครงสร้าง โดยการไปศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ได้ทำหลักสูตรเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมต่อคำหาว่าในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา โรงเรียนมีการเรียนมีบลิท ช่วงชั้นแรกจะมี 800 ชั่วโมง ช่วงชั้นที่ 2 มี 1,000 ชั่วโมง ให้เพิ่มเติมได้อย่างเหมาะสมแต่อย่าให้มากเกินไป การที่จะสอดคล้องเรื่องราวของท้องถิ่นบางเรื่องที่ทำให้ความสำคัญกับการเรียนรู้สามารถจัดเป็นรายวิชาได้บนโนราห์จัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในหมวดเพิ่มเติม สร้างเสร็จแล้วโรงเรียนก็จะเอาไปใส่ในโครงสร้างเพื่อเปิดสอนโดยผู้ความเหมาะสมว่าเนื้อหาควรจะมีมากน้อยแค่ไหน เพื่อให้เป็นประโยชน์กับคนในชุมชน จะเอามาเป็นหลักสูตรขึ้นอยู่กับชุมชน โดยกรรมการและผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนต้องร่วมกันเรื่องไหนที่ไม่ใช้ควรเก็บสำรองไว้เพื่อใช้ในเวลาจำเป็น อีกอย่างที่จะขอแนะนำคือการทำบ้านควรใช้เวลาในการสัมมนาประมาณ 2 ชั่วโมง อย่างมากกว่านั้นเพราะชาวบ้านจะต้องไปทำงานกันต่อ

กิจกรรมที่ 10

เวทีตามหาทำร่ำ

จัดเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2547 ณ บ้านเลขที่ 53 หมู่ที่ 11 ตำบลโคกทราย อำเภอป่าบอน
จังหวัดพัทลุง เวลา 13.00 – 17.30 น.

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเติมเต็มข้อมูล การร่ำโนราห์เบื้องต้นต่างๆ การขับร้องบท ข้อมูลประวัติภูมิปัญญาท้องถิ่น และข้อมูลเชิงลึก
2. เก็บรูปถ่ายทำร่ำต่างๆ และบันทึกผลการขับร้องบท

ผู้เข้าร่วมเวที	จำนวน	14 คน
คณะผู้วิจัย	3 คน	
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3 คน	
ลูกคู่	2 คน	
ศกว.	2 คน	
เด็กนักเรียน	4 คน	

ขั้นตอนการ

1. เตรียมความพร้อมของเครื่องเสียง , เครื่องดนตรี, ลูกคู่ ใช้ลานบ้านเป็นสถานที่
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ โนราห์เลื่อน ทองจันทร์แก้ว เตรียมตัวเอง โดยการใส่เครื่องทรงโนราห์ โดยนำขลุ่ยล้อม นวลศรี นักร้อง เป็นผู้ช่วย
3. ใช้วิธีการจดบันทึก ถ่ายภาพ บันทึกเทป

ปัญหาและอุปสรรค เครื่องบันทึกเสียงใช้งานไม่ได้ แก้ปัญหาโดยการให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจดบันทึกบทกลอนให้แทนการบันทึกเทป

เครื่องมือที่ใช้ เครื่องเสียง กล้องถ่ายรูป เครื่องดนตรีลูกคู่ 6 ชิ้น กลอง ทับ โหม่ง
ตั้ง ปี ชอ

ผลที่ได้รับ

1. ได้บันทึกทำร่ำโนราห์โบราณ 32 ทำร่ำ 12 บท ดังนี้
 - 1.1 ทำทะทะพนม
 - 1.2 ทำสอดสร้อยมลา

- 1.3 ทำพรมสี่หน้า
- 1.4 ทำธงฉิมบิคมวย
- 1.5 ทำแม่ลายยืน
- 1.6 ทำชี้นอนขึ้น
- 1.7 ทำเขาคาวยขึ้น
- 1.8 ทำแม่ลายนั่ง
- 1.9 ทำพวงมาลัย
- 1.10 ทำชี้นอนนั่ง
- 1.11 ทำเขาคาวยนั่ง
- 1.12 ทำชี้นอนนอนรื้อ

2. ใต้บทกลอน ขึ้นร้องบทโคลงโนราเคลื่อน ทองจันทร์แก้ว รับบทโดยโนราสมหมาย
เจริญศิลป์

3. ใต้เรียนรู้ร่วมกัน ใต้รับทราบที่ทำรำของนาฏศิลป์กับทำรำของโนราโบราณจะไม่
เหมือนกัน ใต้เปรียบเทียบทำรำนาฏศิลป์ในหนึ่งสื่อเล่มหนึ่ง โดยเขียนเป็นรูปลายเส้น กับทำ
รำโนราโบราณ โดยโนราเคลื่อน ทองจันทร์แก้ว ในทุกกระบวนทำ

บทเรียน การเตรียมเวที ต้องเตรียมไว้ล่วงหน้าก่อนลงมือทำกิจกรรม

ส่วนที่ 3

รายงานผลการดำเนินงาน

กระบวนการดำเนินงานวิจัย กระบวนการศึกษาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมโนราห์
กลุ่มโรงเรียนทักษิณ ตำบลโคกทราย อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง

ซึ่งประกอบด้วย 3 โรงเรียนและมีเขตบริการดังนี้

1. โรงเรียนวัดควนเพ็ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 มีเขตบริการคือ หมู่ที่ 4,5,6,10
ตำบลโคกทราย อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง
2. โรงเรียนบ้านควนแหวง ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 มีเขตบริการคือ หมู่ที่ 7,8,11 ตำบล
โคกทราย อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง
3. โรงเรียนวัดพรพือ ตั้งอยู่หมู่ที่ 12 มีเขตบริการคือ หมู่ที่ 1,2,12 ตำบลโคกทราย
อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง
4. โรงเรียนวัดโลกตะเคียน ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 มีเขตบริการคือ หมู่ที่ 1, 3 ตำบลโคกทราย
อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง
5. โรงเรียนบ้านควนหินแทน ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 มีเขตบริการคือ หมู่ที่ 9 และหมู่ที่ 3
บางส่วน

ทั้ง 5 โรงเรียน ร่วมกันพัฒนาโครงการใช้เวลา 1 ปี โครงการจึงได้รับการอนุมัติ จึงได้
ประชุมทีมนางแผนดำเนินงานดังนี้

ให้โรงเรียนเหล่านี้ไปพิจารณาคัดเลือกทีมวิจัย โรงเรียนละ 1 คน ผู้บริหารในกลุ่ม 1 คน
ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2 คน ตัวแทนชุมชน 1 คน โดยพิจารณาบุคคลที่เหมาะสมที่จะทำงานร่วมกัน
เมื่อโรงเรียนพิจารณาคัดเลือกได้แล้วก็ส่งรายชื่อทีมวิจัยพื้นที่ เป็นคณะผู้วิจัยกลุ่มโรงเรียนทักษิณ
ไปยังสำนักงานภาค โดยหน่วยประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดพัทลุง หลังจากนั้นโครงการ
การจัดกระบวนการศึกษาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องมโนราห์ก็ได้รับการอนุมัติตกลงทำ
สัญญาร่วมกันเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2546 ผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงเรียนรับหลักการ

จะเห็นได้ว่าได้มีการดำเนินการมาอย่างเป็นขั้นตอนมาตั้งแต่กระบวนการพัฒนาโครงการ
เพื่อเตรียมความพร้อมคณะทีมวิจัยในการดำเนินงาน และเพื่อทำความเข้าใจในการทำโครงการวิจัย
ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น กรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ตลอดจน
ที่ปรึกษาโครงการให้เข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน

การดำเนินงานในงวดที่ 1 ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ดังนี้

1. ประชุมผู้รู้เรื่องมโนรา
2. หาข้อมูลเรื่องมโนรา

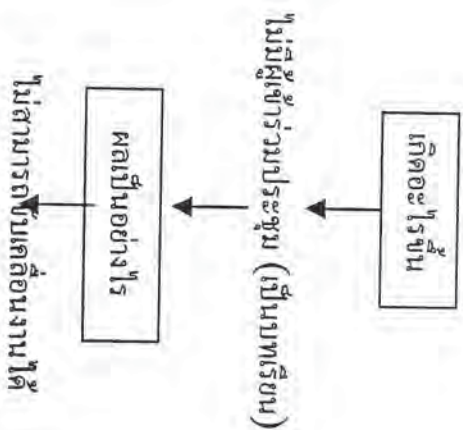
- 2.1 นักเรียนสำรวจภูมิปัญญาในพื้นที่ของตนเอง
- 2.2 เวิร์กช็อป
- 2.3 สืบค้นข้อมูลจากคณะโนราในชุมชน 13 คณะ
3. วิเคราะห์ข้อมูล
 - 3.1 ด้านตำนานโนรา
 - 3.2 ประวัติภูมิปัญญาท้องถิ่น
 4. จัดทำรายงานความก้าวหน้า

การดำเนินงานในงวดที่ 1 จบเดือนช้ามาก เนื่องจาก ทีมวิจัยไม่พยายามทำความเข้าใจงาน

ประกอบกับงานสอน และกิจกรรมของโรงเรียนที่มีมากอยู่แล้ว และกรอบของระบบราชการ เช่น เรื่องการบันทึกการประชุม

- ข้อจำกัด
1. ไม่ได้บันทึกการประชุมทุกครั้ง เมื่อมีประชุม
 2. จัดประเด็นไม่ได้
 3. ทำให้การสรุปข้อมูลรายละเอียดล่าช้า กว่าจะ 3 เดือน
- วิธีการ นัดประชุมเพื่อคุยกันใหม่ ทบทวนความจำ จัดทำบันทึกการประชุม

ขึ้นมาใหม่

แนวทางแก้ไข

1. รวบรวมสมุดบันทึกของทีม
2. เอรายละเอียดที่พอมืออยู่
3. มานั่งคุยกันในกลุ่มย่อย ความจำ สิ่งที่ได้คิดและทำมา

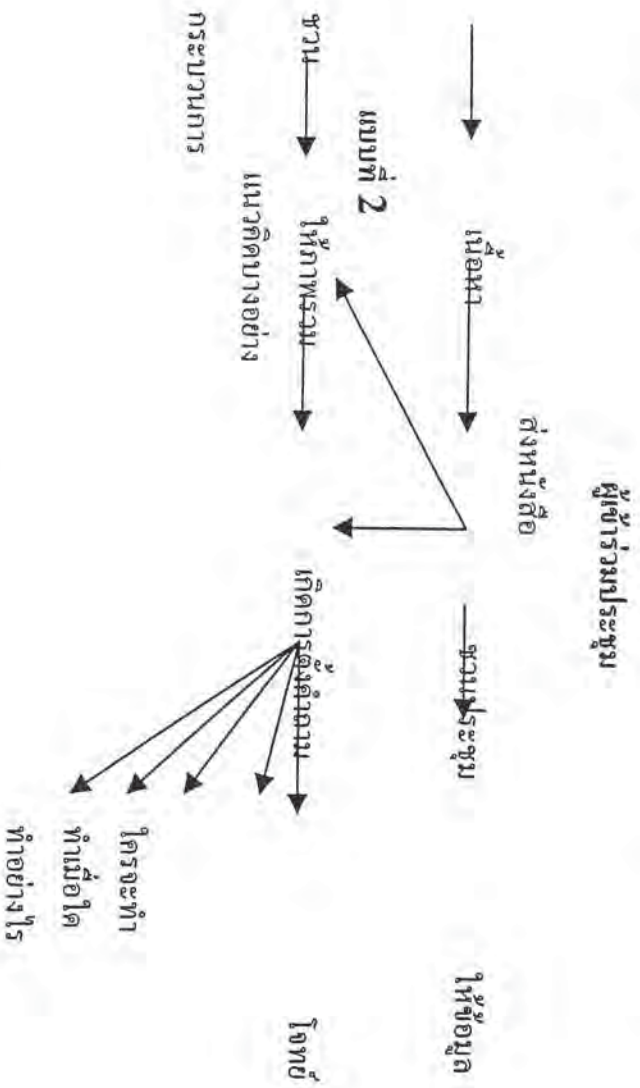
ปัญหาของทิมวีย์ กระบวนการศึกษาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องโนรา

1. หัวหน้าทีมเป็นเสมือนผู้ผลักดันให้เกิดหลักสูตรท้องถิ่น
2. หัวหน้าทีมเป็นผู้ช่วยในทีม เป็นอุปสรรคในการทำงาน ไม่มีตำแหน่งในทางราชการ ทีมขาดความเชื่อถือ

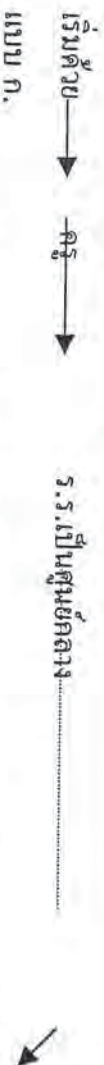
3. เติมนงานแบบศิเมน ไม่จะลึก ดังที่ได้แสดงไว้ ในแกนชาร์ดแบบที่ 1

ตัวปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว และความไม่พร้อมของ 2 โรงเรียนคือ โรงเรียนวัดโลกตะเคียน และโรงเรียนบ้านควนหินแท่น จึงขอลาออกจากทิมวีย์ ตั้งแต่วันที่ 19 พฤศจิกายน 2546

แบบที่ 1

กระบวนการหลักสูตรท้องถิ่น

แบบ ก. ชุมชน $\longrightarrow$ องค์ความรู้โดยท้องถิ่นชุมชนเป็นศูนย์กลาง $\longrightarrow$ แบบ ข. $\longrightarrow$ เป้าหมายใหญ่ กระบวนการความรู้ใหม่ของเด็ก + ชุมชน $\longrightarrow$ กระบวนการมีส่วนร่วม

4. แบ่งงานกันทำชัดเจนแต่ไม่ได้ทำหน้าที่ของตนเอง
5. ทีม ไม่มีการจดบันทึก
6. มีข้อจำกัดของระบบราชการ

ส่วนที่ 4

วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานกิจกรรมที่ผ่านมา จะเห็นว่าแต่ละกิจกรรมมีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกัน เริ่มตั้งแต่เวทีประชุมผู้รู้เรื่องโนราเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับโครงการวิจัย ซึ่งผลจากการประชุมทำให้ทีมวิจัย ที่ปรึกษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เรียนรู้ร่วมกัน เข้าใจแนวทางการดำเนินงานโครงการวิจัยสามารถวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเป็นขั้นตอนกิจกรรมที่สองคือนักเรียนสำรวจภูมิปัญญาโนราในพื้นที่ของตนเองโดยการนำข้อมูลของแต่ละโรงเรียนมาพิจารณาร่วมกัน รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบซึ่งผลจากการทำกิจกรรมทำให้ทีมวิจัย นักเรียน เพื่อนครู ที่ปรึกษา ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กิจกรรมที่สาม คือจัดเวทีผู้รู้เรื่องโนรา ให้แต่ละโรงเรียนไปดำเนินการโดยใช้กระบวนการในพื้นที่ของตนเองในการรอบทว่า มีวิธีการดำเนินงานอย่างไร เงื่อนไข/ข้อจำกัด เกิดอะไรขึ้น ผลเป็นอย่างไร ก็จะนำผลที่ได้ไปปรับใช้ในเวทีต่อไป กิจกรรมที่สี่คือศึกษาดูงานที่โรงเรียนวัดโลกา อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา และที่โรงเรียนศรีนครินทรวิถียานุเคราะห์ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ผลที่ได้รับจากการไปศึกษาดูงานทำให้ทีมวิจัยรู้สึกว่าจะต้องกระตือรือร้นมากขึ้นกว่าเดิม ทีมจะต้องพบปะพูดคุยกันให้มากกว่านี้ และจะต้องปรับการบริหารจัดการ กิจกรรมที่ห้า คือสืบค้นข้อมูลจากคณะโนราในชุมชน ซึ่งผลจากการลงพื้นที่สืบค้นข้อมูล และจัดเวทีย่อยต่างๆ ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ เป็นการเปิดตัวและสร้างความสัมพันธ์กับพื้นที่ต่อชุมชน เปิดใจต่อกัน ได้เนื้อหาสาระเรื่องโนรามาระดับหนึ่งผู้นำชุมชนเกิดความเข้าใจทำให้เกิดความตระหนักถึงการะหน้าที่ของตนเอง ต่อสังคม ต่อระบบการศึกษา ทำให้เกิดเวทีต่อเนื่องอีกมากมาย นอกเหนือที่กำหนดไว้ในแผนงานโครงการ เช่น เวทีสร้างความตระหนักของคณะหมู่บ้าน เวทีสร้างความเข้าใจให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กิจกรรมสุดท้ายคือเวทีวิเคราะห์ข้อมูล ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม ทำให้ชุมชนได้องค์ความรู้ในท้องถิ่น ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการ เกิดเครือข่ายเพิ่มขึ้นอีกมากมาย ชุมชน โรงเรียน ครู เด็กนักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้สูงอายุ ได้เรียนรู้ร่วมกัน ผลที่ได้คือ ได้กระบวนการ, กรอบโครงสร้างของเนื้อหาสาระหลักสูตรสถานศึกษาเรื่องโนราฉบับร่างฉบับตำบลโคกทราย

ผลการศึกษาวิจัยผ่านการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง สามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ได้เรียนรู้กระบวนการการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องโนรา ประกอบด้วย ทีมวิจัย ครู ผู้นำชุมชน ที่ปรึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดเวทีเพื่อให้เกิดกระบวนการมีความจำเป็นมาก ต้องมีการประชุมวางแผนเตรียมงาน สร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยการ

พูดคุย แลกเปลี่ยน การชักชวน มีการแบ่งงานกันทำ การช่วยเหลือกัน ทุกคนมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมกันรับผิดชอบ

2. ได้เนื้อหาสาระเรื่องโนรา ฉบับของตำบลโคกทราย เป็นเอกสารฉบับร่าง และได้พัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้เรื่องโนรามาเป็นเครื่องมือ เป็นการนำเรื่องและเป็นที่นั้แบบไว้ให้กับโครงการอื่นๆ ในหมู่บ้าน ทำให้เกิดกระบวนการในช่วงของการดำเนินการ ช่วยหนุนเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง

ส่วนที่ 5

บทเรียนจากการทำวิจัย

จากการทำกิจกรรม ทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้ดังนี้

* ทีมวิจัย ทปศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 3 โรงเรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน ในกระบวนการศึกษาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง โนราห์ทำให้มีประสบการณ์ ได้ปรับความคิด ได้เติมความรู้ ใหม่ๆ เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นยุคของการปฏิรูปมีการปฏิรูปในหลายเรื่อง เช่นระบบราชการ สุขภาพ การศึกษา (เรื่องหลักสูตร)

- ทีมวิจัย และชุมชนได้ร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง โนราห์ที่แท้จริง แบบมีส่วนร่วมของทีมงานตลอดการดำเนินกิจกรรม

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

- การทำงานทีมวิจัยแบบมีส่วนร่วม ทำให้ขับเคลื่อนงานได้ช้า แต่มีข้อดีคือมีความหลากหลายแง่มุม ในการแสดงความคิดเห็น , การทำงานโดยอาศัยเทคนิคการแบ่งกลุ่ม, ทำให้คุ้นเคยมากขึ้น และยอมรับความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน รู้จักการใช้แผนที่ความคิด (Mind map)
- ได้กรอบโครงสร้างและเนื้อหาสาระของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง โนราห์แบบบูรณาการในหลายสาขาวิชา เช่น วิชาพลศึกษา สุขศึกษา ภาษาไทย
- ได้กระบวนการทำงานแบบใหม่ มีส่วนร่วมของเด็ก ชุมชน โรงเรียน
- เห็นความเติบโตของทีม การขยายเครือข่าย ได้สร้างวิทยากรกระบวนการเพิ่มขึ้นในชุมชน
- ได้ค้นพบกลุ่มผู้นำ, กลุ่มผู้ตาม ทีมวิจัยสามารถที่จะใช้คนได้ในทุกกลุ่มตรงกับความต้องการแล้วจะได้มีवलชนอย่างมหาศาล

ปัญหาอุปสรรค

- ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม ทีมวิจัยบางคนติดภาระกิจงานสอน ทีมวิจัยบางคนจบการศึกษาล่วง ตำแหน่งหัวหน้างาน ทำให้ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับงานวิจัยขั้นนี้ได้ เป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนเป็นอย่างมาก ทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้ตามระยะเวลา

ที่กำหนดในช่วงแรก ในช่วงหลังได้ปรับกระบวนการทำงานใหม่ เติมนงานต่อ การดำเนินงานก็เป็นไปได้ด้วยดี

- คณะที่มวิจัยที่ประกอบด้วยคนที่อยู่ในท้องถิ่น และคนที่อยู่นอกพื้นที่ เป็นการยากมากที่จะหล่อหลอมให้เป็นหนึ่งเดียว เพราะไม่มีจุดประสงค์ร่วม และไม่มีเจตคติตั้งแต่เริ่มต้น เข้ามาร่วมทีมวิจัยตามนโยบายของผู้บริหารเท่านั้น

รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 2

โครงการกระบวนการศึกษาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง โนรา

(พฤษภาคม 2547 - เมษายน 2548)

รายชื่อหัวหน้าโครงการและทีมวิจัย

1. นางสาวนิตี สุขบัวแก้ว	หัวหน้าโครงการ
2. นายพล สิริยา	ทีมวิจัย
3. นายบุญล้อม นวลศรี	ทีมวิจัย
4. นางศุภวรรณ รักเงิน	ทีมวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาค)

กิจกรรมที่ 1.อบรมการเขียนรายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 12-13 มิถุนายน 2547 ณ.เลตริงส์โฮม
จังหวัดตรัง

ตัวอย่างหรือแนวทางในการบันทึกกิจกรรม

49.

ชื่อโครงการ.....
 ชื่อกิจกรรม.....กิจกรรมที่.....
 วันเดือนปี.....เวลา.....สถานที่.....
 วัตถุประสงค์.....
 1.....
 2.....
 3.....
 วิธีดำเนินการ.....
 ผู้ร่วมกิจกรรม.....
 ผู้บันทึก.....
 รายละเอียดกิจกรรม.....

ปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม

1.....
 2.....
 3.....

ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการแก้ปัญหา.....

ข้อวิเคราะห์หรือข้อสรุปของหัตถ์วิจักษณ์จากการทำกิจกรรม

1. ทำกิจกรรมนี้แล้วได้อะไร (ผลตามวัตถุประสงค์ ตอบโจทย์ข้อไหน)
2. อะไรที่ไม่น่าตามวัตถุประสงค์ ไม่ตอบโจทย์ มีประโยชน์หรือไม่ ควรติดทิ้ง หรือเก็บไว้ทำอะไร
3. ได้พบอะไรที่ไม่คาดคิดแต่เป็นที่พอใจ
4. ข้อสงสัย ปัญหาที่จะต้องดำเนินการต่อ และจะต้องดำเนินการอย่างไร

กรณีที่ใช้การสัมภาษณ์หรือการเฝ้าแบบสอบถาม

1. ชื่อ สกุล ที่อยู่ อายุ ระบุ วันเดือนปีเกิด
2. ประวัติที่เกี่ยวข้อง
3. คำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือโจทย์
4. การจด จดตามคำพูด ไม่จำเป็นต้องรีบ สรุป ดีความ ควรรวบรวมข้อมูลทั้งหมดก่อน แล้วใช้กระบวนการวิเคราะห์สรุปร่วมกันในทีม

ถ้าใช้วิธีสังเกตการณ์หรือการเฝ้าแบบสังเกตการณ์

5. วิเคราะห์เวลา ให้เทียบอายุคน หรือเหตุการณ์สำคัญในชีวิต เช่น แต่งงาน มีลูก เป็นต้น

การสำรวจพื้นที่

1. ชื่อ สถานที่ ที่ตั้ง (บอกทิศทาง ระยะทาง เทียบกับสถานที่ซึ่งรู้จัก)
2. สภาพภูมิศาสตร์ (ทุ่ง เขา ควน น่วย ป่า หนอง แหล่ง ฯลฯ)
3. สภาพที่พบเห็นตามประเด็นสำรวจ (ตามวัตถุประสงค์ หรือใจหายวิจัย)
4. อาจจะต้องเพิ่มเติมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์หรือแบบสอบถาม

การรวบรวมเอกสาร

1. ชื่อผู้แต่ง ชื่อนั่งชื่อ เล่มที่ (ถ้ามี) พิมพ์ครั้งที่ (ถ้ามี) จังหวัดที่พิมพ์ ชื่อผู้จัดพิมพ์ สำนักพิมพ์
หน่วยงาน ปีที่พิมพ์ หน้าเอกสารที่นำมาใช้อ้างอิง
2. วิธีการรวม อาจจะได้โดยการถ่ายเอกสาร คัดลอกตามต้นฉบับ คัดสรุปย่อ ทุกวิธีต้องบอกที่มาตามข้อ 1
3. งานวิจัยท้องถิ่น ข้อมูลจากพื้นที่คือ ข้อมูลหลัก ส่วนเอกสารใช้เพื่อตรวจสอบยืนยัน สนับสนุนหรือประโยชน์ทางสถิติ

การประชุม หรือการจัดเวที

1. บรรยายภาพทั่วไป ความเคลื่อนไหวของผู้คน
2. คำพูด ความเห็น จดละเอียดเท่าที่ทำได้
3. ถ้อยคำสำคัญ ข้อคิดสะกิดใจ เก็บทันที
4. กรณีบันทึกภาพ ถอดตามคำพูด แปลภาษาถิ่นเป็นภาษากลางได้ ถ้าวัดตามภาษาเดิม วงเล็บคำแปล ตามสมควร

การวิเคราะห์ / หรือสรุปข้อมูล ทำเมื่อไหร่

1. เมื่อเสร็จกิจกรรมทุกครั้ง
2. เมื่อเสร็จทุกกิจกรรม

ทำอย่างไร

1. ทีมวิจัยทำงานร่วมกัน
2. นำข้อมูลที่ได้มาสรุปเป็นประเด็น
3. วิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์ / การตอบใจทฤษฎี
4. จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ
5. เรียบเรียง (เขียนคนเดียว แบ่งหัวข้อ ช่วยกันตามความพร้อม)
6. ตรวจสอบ ซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น เวทีปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง ฯลฯ
7. จะทำอย่างไรกับประเด็นที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ตัวอย่างรูปแบบรายงานวิจัยทางวิชาการ

ปก รองปก และอื่น ๆ

สารบัญ บัญชีตาราง บัญชีภาพ (ถ้ามี)

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิจัย

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

บทคัดย่อ (จะอยู่ข้างหน้าก็ได้)

ประวัติผู้วิจัย

กิจกรรมที่ 2. สัมมนาประเด็นการศึกษากาฬไต้ 19-20 มิถุนายน 2547 ณ. เลตริงวู้ตอรัท จังหวัดตรัง

สรุปเวที

กระบวนการที่ 1 แนะนำตัว บอกชื่อ บ้าน จังหวัด ของตัวและเพื่อน

ผลที่ได้

- รู้จักชื่อ - นามสกุล ที่มาของเพื่อนร่วมเวที
- สร้างความคุ้นเคย
- ผูกเขียน ผูกสิ่งเกิด
- รู้จักบทบาทน ตามซ้ำ
- ต้องตั้งใจฟัง .

กระบวนการที่ 2 จับคู่ผู้สมัครกับสัมภาษณ์ ผลที่ได้ คือ ความสำเร็จเปลี่ยนแปลง ความดีงาม ที่ได้จากการทำงาน

ผู้ส เพื่อให้กลุ่มฟัง ทุกคนบันทึก

ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม

- ได้ทราบประวัติความเป็นมาของชุมชน (อดีตเป็นหมิ่นมาของอนาคต)
- มีการตั้งวงพูดคุยเรื่องราวของคนในชุมชน คมทุกวัยคุยกันได้
- ได้ค้นพบตัวเอง
- มีเวทีให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็น
- ร่วมกันแก้ปัญหาภายในชุมชน
- ได้ความรักความสามัคคี
- สร้างจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น
- กฎีปัญหาได้รับการถ่ายทอด
- สุกหลานเห็นความสำคัญ รักท้องถิ่น รักบรรพบุรุษ

ความสำเร็จ/ผลที่ได้จากการทำสามกิจ

- เป็นการฝึกให้ทุกคนได้เขียนโดยไม่รู้ตัว เพราะทุกคนต้องมีส่วนร่วมบันทึกยืนยันการจดบันทึกของตนเอง แลกกันอ่าน ผลัดกันให้คะแนน
- การมีลักษณะอัน เกิดทักษะการฟัง การถาม การตั้งประเด็น การจับใจความ
- การบันทึกมี 2 แบบ คือ การเลือกบันทึกเฉพาะประเด็นสำคัญ และการบันทึกอย่างละเอียด
- การพูด มี 2 แบบเช่นกัน คือ พูดเฉพาะประเด็นสำคัญ และพูดแบบอธิบายในรายละเอียดหรือขยายความ
- การนำข้อมูลมารวบรวม วิเคราะห์
- ความสามัคคีในกลุ่ม

อุปสรรค

- เวลาค้นข
- ฐานแต่ละโครงการไม่เท่ากัน
- ใจหายยาก
- ยยากคุยเรื่องที่ยากคุย
- บางคนไม่ชอบ แบบนี้ก็ อธิบายเพราะใจไม่เต็มใจ

กิจกรรมที่ 3. ประชุมทีมวิจัย 19 กันยายน 2547 ณ โรงเรียนวัดพรหม เวลา 13.00 น.

ณัฐกานต์ หมั่นสนิท (พี่เลี้ยง) กล่าวว่า การขับเคลื่อนงานในช่วง F.2 ให้เห็นความเป็นจริงมากที่สุด ติดต่อกันมากที่สุด ประสานให้เกิดกิจกรรม เชื่อมโยงโรงเรียน 3 โรงเรียนได้ ทีมวิจัยลงความเห็นว่าเป็น

อ.บุญล้อม เป็นผู้ประสานงานระหว่างโรงเรียน

สรุปเรื่องการสังเคราะห์โครงการทีมวิจัยชุดประวัติศาสตร์

เป้าหมาย

1. ต้องการยกระดับ
 2. ให้คนทั่วประเทศได้เรียนรู้ร่วมกัน
- วัตถุประสงค์ 1. สร้างความตื่นตัวในการเรียนรู้งานวิจัยท้องถิ่นกับผู้ที่เกี่ยวข้องและคนนอก

อ.บุญล้อม

ในโครงการการศึกษา-ลูก ของโรงเรียนวัดควนเพ็ญ เอาเรื่องหลักสูตรในราเข้าไปเสริม

อ.ศรณวรรณ โรงเรียนวัดพรหม กล่าวว่า ทุกครั้งที่วิทยากรเข้ามาสอน ต้องมานั่งคุยกับครูซึ่งเป็นทีม วิจัยก่อน ว่าเอาแค่ไหน อย่างไร เรื่องการประเมินจะประเมินเป็นกลุ่ม ประเมินปฏิบัติเด็กแล้วให้เด็กแสดงผลงาน การประเมินจากหน่วยงานภายนอก ใช้วิธีสอบถาม สัมภาษณ์ ส่งเอกสาร ผล การประเมินต้องแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ในวิทยากร 1 คนรับผิดชอบเด็ก 10 คน เพราะวิทยากรมาเป็นทีม ประมาณ 5 คน ช่วยจัดทำเด็ก

กิจกรรมที่ 4. ประชุมวางแผนทำเวทีสังเคราะห์โครงการ ในราโคกทราย ครั้งที่ 1. วันที่ 6 ตุลาคม 2547 ณ.โรงเรียนวัดควนเพ็ญ เวลา 10.30 น.

ทีมวิจัยลงความเห็นให้ผู้อำนวยความสะดวกโรงเรียนวัดควนเพ็ญเป็นผู้ออกหนังสือเชิญประชุม และเชิญที่ปรึกษาโครงการทุกคนด้วย เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ ในราเคื่อน , ในราคล้าย , ในราผืน , ผู้ปกครองเด็กนักเรียน เพื่อนครู 5 คน

ในแต่ละโรงเรียนนำนักเรียนมารำขอด้วย ให้ อ. บุญล้อมรับเรื่องป้ายเวที จะจัดเป็นแบบเวทีพูดคุย

กิจกรรมที่ 5. เวทีสังเคราะห์โครงการฯ ในராโคกทราย ครั้งที่ 1. วันที่ 22 ตุลาคม 2547 เวลา 13.00

ปี พ.ศ.2524 เดือนเมษายน วันที่ 1 ผมมาอยู่ที่สวนเพิง ไม่รู้จักใคร ตอนนั้นพี่ลุงยังว่างายอยู่ หลายคนถามว่ามาอยู่ที่นี่ไม่กลัวหรือ อาศัยว่าผมรักโนราห์เป็น และรู้จักกับน้ำคื่น ซึ่งเปรียบเสมือนครูของผมนคนหนึ่ง ตื่นรณจนได้สอนโนราห์ให้เด็กในโรงเรียนได้ และนำเด็ก ๆ ไปแสดงเกือบทั่วพื้นที่ลงแล้วก็ได้

ได้มีโอกาสไปรำทั้งงานหัตถกรรมพี่ลุงเมื่อ 2-3 ปีที่แล้ว หัวหน้า ทบ.ชวนชน นายโชคดี มาถาม คุณบุญล้อมคุณต้องหัดเด็กรำท่าไหนได้ ผมแต่งบทไม่เป็นจึงต้องไปหาอาจารย์ทหารพาให้แต่งบทให้

น่าสังเกตว่าคนนี้เป็นคนโนราห์แต่เขาไม่สามารถสอนให้เด็กรำได้ ผมคนนอกทำได้เขาก็ยอมรับ เวลาในงานก็จะนำเด็ก ๆ ไปชุดกลาเล็กน้อยก็สามารถรำโรงครูได้แล้ว

ช่วงที่พี่ลุงยังว่างายอยู่ ผมเป็นครูอยู่ที่นั่นแล้ว เราจะรวมกลุ่มครูออกเดินทางรู้จักกับคนในหมู่บ้านตามขอยนั้นขอยนั้นครั้งหนึ่ง 4-5 คน ช่วยให้เราทำความเข้าใจเคยกับเขาได้เร็ว สังเกตได้จากทุกครั้งที่มีการประชุมผู้ปกครองจาก 200-300 คน มาร่วมไม่เคยถึง 100 คน เราจับฟังทั้งหมด เราผิด เขาเตือน เราก็ต้องปรับปรุง ที่ผมอยู่ไม่ได้เพราะผมมันถือตัวบุคคล ไม่ใช่ฉันถือเพราะเขาเป็นญาติ

เมื่อผลงานของกลุ่มเราได้รับความยอมรับในรอบด้านมากขึ้น สื่อต่าง ๆ ยอมรับ เป็นสิ่งประทับใจ”

สมาชิกช่วยกันเสนอเกี่ยวกับความภูมิใจที่เกิดขึ้นกับตน

- เป็นการตอบก้าให้เกิดความตระหนักร่วมกันในการรักษาวัฒนธรรมอันดีนี้ไว้
- สามารถเชื่อมโยงหลาย ๆ ฝ่ายเข้ามาร่วม
- ชาวบ้านเป็นคนริเริ่มทำวิจัย
- ได้หัวใจของคนที่เกี่ยวข้องกับโนราห์โดยเด็กเป็นตัวเชื่อม

* เป็นเรื่องดีที่เราได้กลับมาบัญญัติกันอีกครั้งซึ่งเป็นผลที่ได้จากกระบวนการวิจัย (ศาลิน)

อีกอยากชวนคุยทาง อบต. สักนิด เพราะที่ผ่านมา อบต. ไม่ค่อยเข้าร่วมสักเท่าใด อยากเน้นไปทางความภาคภูมิใจที่ อบต. มีกับโนรา

อ.สุพร

“ที่นั่นเขาก็มีการแสดงของเขาเหมือนสถานที่จะมีรำซึ่ง แต่ถ้าจะให้เปรียบเทียบผมว่าโนราบ้านเราสวดยหว่า สมมติไปอยู่กรุงเทพ ฯ ถ้าได้เปิดเทปโนราห์ว่าบ้ายใจ คิดถึงบ้านเกิด มันได้เรงอก ได้ขับ โน้ง อึ้ง” แต่ตอนนั้นมันพียงออกไป มีการเอาแคนส์เชอร์เข้ามาประกอบ คนดูร้องบอก “เขบ ๆ รำได้แล้วโนราห์เหอ เตียวแดนเชอร์ริเด่นแล้ว” เมื่อสอบถามคืนที่ผ่านมาเขาก็มีการแสดง

แบบนี้ท่อนามัย ยยากให้แยกแค้นเชอร์ออกจากโนรา ไม่ยากให้เอามาปนกัน อาจเป็นเพราะช่วย
ฟื้นฟูมตามสื่อโทรทัศน์แบบไม่แยกแยะ เป็นการกลืนวัฒนธรรมเก่าที่ตั้งงานของเราไป

อ.อบต.มีแผนอย่างไรบ้างในการสืบสานวัฒนธรรมเดิมไว้ (จำนงค์ บัวเนียว)

อบต.

- มีการยื่นเสนอว่าตำบลโคกทรายมีโครงการวิจัยเรื่องโนรา และอยากให้อบต.ช่วยสนับสนุนซึ่ง นายก อบต. เห็นด้วย แต่ติงว่าไม่มีสมาชิกเลย เพราะยังไม่มีกลุ่ม
- อบต. พร้อมให้การสนับสนุน แต่ทางข้างล่างก็ต้องเสนอขึ้นมาว่า มีอะไรให้ทาง อบต. ช่วยเหลือบ้าง จะให้อบต. ตั้งกฎเกณฑ์เองคงไม่ได้เพราะไม่มีหลักการ

จำนงค์ บัวเนียว

เพิ่มเติมว่า “ผมอยากยกตัวอย่างโครงการฟื้นฟูภูมิปัญญาสายผ่านาหมื่นศรี เมื่อก่อนกลุ่มวิจัยที่หอผ้าทอไป อบต.ก็ทำหน้าที่ของตัวเองไป บางครั้งวิจารณ์ก็มี แต่ตอนหลังก็สามารถกลายเป็นก่อนเดียวกันได้ เรื่องไหนที่เกี่ยวกับการทอผ้า อบต. ก็จะรับมาเป็นส่วนหนึ่งของแผนของ อบต. บางอย่าง อบต. ก็ได้จากงานวิจัย เช่น การแสดงความคิดเห็นแบบปรึกษาหารือ แทนการยกมือออกเสียง มันเป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นกับนาหมื่นศรี”

ทีมวิจัย/อบต.

- ที่นาหมื่นศรีทำได้เพราะนาหมื่นศรีเป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้น ส่วนกลุ่มของเราคือโรงเรียนซึ่งโรงเรียนกับกลุ่มมันเข้ากันไม่ได้ โครงสร้างมันคนละแบบกัน กลุ่มมีประธาน รองประธาน เลขฯ แต่เราไม่มี ตอนนั้นช่วยได้เล็กน้อย ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย
- ถ้าทำโครงการเสนอเข้าแผนตอนปี พ.ศ.2548 ถึงจะทำได้ และในปี พ.ศ.2549 โรงเรียนจะเข้าสู่ อบต. ทั้งหมด
- ปีที่แล้ว อบต. ให้การสนับสนุนกลุ่มในหมู่บ้าน มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา มีประธาน กรรมการ เลขฯ สมาชิก ซึ่ง อบต. จะให้ทางกลุ่มเขียนโครงการขึ้นมาส่ง อบต. โครงการที่ดำเนินการอยู่ ซึ่งเกี่ยวกับการส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นคือ ให้เงินสนับสนุนทางวัดในการจัดงานลากพระแบบลากมือ ซึ่งเป็นรูปแบบดั้งเดิม เพื่อรักษาประเพณีวัฒนธรรมเก่าแก่ และต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง
- เราอยากช่วยแต่ไม่มีการเสนอว่ากลุ่มเกิดขึ้นแล้ว ก็ไม่รู้จะช่วยอย่างไร
- ในอบต. ไม่มีใครทำโนราเป็น
- โครงการที่ทำอยู่ และได้ผลดีในตอนนี้คือ กลุ่มข้าวซ้อมมือของหมู่ 8 กลุ่มทำขนมของหมู่ 2 กลุ่มเครื่องจกสถานจากย่านลิภา อื่น ๆ

- ส่งเรื่องให้ อบต.
- ถ้าไม่ได้คุยวันนี้ก็ยังเข้าใจผิดว่าทำไม อบต. ไม่ช่วย
- อบต. เองอยากให้ แต่ไม่รู้จะให้ยังไงถ้าไม่เป็นกลุ่มโดยเฉพาะนายก อบต. สนใจงานศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่นมาก

ผมขออย่าไปถึงคุณค่าของโนรา เพราะถ้าเราจะทำโครงการก็ต้องเขียนคุณค่าลงไปด้วย ตอนนั้นที่เราจับเรื่องโนรา ถ่ายทอดไปสู่หลักสูตรท้องถิ่น เพื่อการสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ศีลธรรม เราสามารถอธิบายคุณค่าอย่างอื่นได้หรือไม่ เช่น สามารถแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดได้ สอนศีลธรรมเรื่องเพศ คุณค่าที่ตกถึงงานสาขาเหล่านี้ลองระดมกันดูว่ายังมีอะไรอีก (จำนงค์ บัวเนียว)

ระดมคุณค่า

- เป็นทางเลือกให้เด็กใช้เวลาว่างให้มีคุณค่า แทนที่จะไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด
- ผู้ใหญ่ได้มีเวลาอบรมสั่งสอนที่ใกล้ชิดขึ้น สามารถสอดแทรกคำสอนในบทโนราได้
- เป็นการสืบทอด
- สามารถสร้างรายได้ให้กับเด็ก ๆ ได้

แสดงว่าคนที่ผ่านมากก็มีเด็กที่มีความสามารถเกิดขึ้นมา และมาตั้งคณะเองได้ (จำนงค์ บัวเนียว)

บุญล้อม

มีหลายคนที่มีความสามารถ แต่ไม่สามารถตั้งคณะได้เพราะไม่มีทุน แต่ชีวิตติดตัวมีเมื่อน้อย่างผม ผมจำเอะจำโรงครูมีแค่ ไม้ ชั่ง ทัพป กลอง ก็แสดงได้แล้ว

ปัญหาที่เกิดจากทรัพยากรชุมชนอยู่ในร

- การตลาดน่าเป็นห่วง ใครจะเอาเราไปไร ต้องหาตลาดไว้ก่อน
- เมื่อฝึกเสร็จแล้วไม่สามารถประกอบเป็นอาชีพได้ ก็หายไป
- ส่วนมากที่เชิญให้เด็กไปรวมกันไม่ให้ตัวเด็กเกิดความท้อแท้ใจของเด็ก บางครั้งก็ต้องบอกข้อเสนอว่าต้องให้คำสัตย์แทนเด็กบ้างเพื่อสร้างกำลังใจ
- คำนึงมันเปลี่ยนไป ขอให้สนุกไว้ก่อน ความถูกต้องตามวัฒนธรรมเดิมเป็นแค่เรื่องรอง
- สำหรับโรงเรียนถ้า ผอ. ไม่เล่นด้วยการดำเนินงานก็ลำบาก
- เกิดความเปลี่ยนแปลงความคิดจากเดิมคือ การยอมรับต่างไปจากอดีตที่ผู้ที่เป็นโนราจะได้รับการยกย่องสังคมตอนนี้ความคิดนั้นไม่มี

๒๐. ผมคิดว่าอาจารย์ตั้งกลุ่มโนราชนมา มีการมการ มีอุปราโนราเป็นประธานที่ปรึกษา อาจจะใช้สถานพี่ของโรงเรียน กลุ่มเป้าหมายคือนักเรียน ครูเป็นผู้สอน จะทำได้อหรือไม่ (อ.สมเจตนา)

“ทำได้แต่ที่ทำมา มันไม่เป็นอย่างนั้น” (อ.บุญล้อม)

“สาลินีจะทำแบบนี้ไม่ได้หรือไม่เพราะคิดว่า อาจารย์คงมีภาระมาก” (อ.สมเจตนา)

สาลินี

“ทำไ้จากการพูดคุยที่ผ่านมาเมื่อ ก็ เป็นแนวทางให้เราติดต่อ เพื่อให้เกิดกลุ่มที่เป็นตัวแทนของชุมชน” อ.สมเจตนาเสริมว่า “มันมีกิจกรรม มีการเคลื่อนไหว แต่ยังไม่เห็นเป็นตัวตนที่เป็นกลุ่มก้อน จึงต้องทำให้ชัดขึ้นมา” อ.สมเจตนาสรุปแนวทางอีกครั้งว่า “ต้องให้คนนอกเข้ามาช่วย ซึ่งไม่ใช่ใครคงเป็นพวกเรา ซึ่งหัวหน้าโครงการสามารถตั้งกลุ่มขึ้นมาได้”

อบต.

“ผมเคยเสนอให้มีการตั้งกลุ่มเย็บปักถักร้อยในหมู่บ้าน มีการเย็บเสื้อ ปักลาย ร้อยลูกปัดร่วมกันระหว่างโรงเรียนที่สนใจ เพื่อผ้าที่ผลิตได้ ก็ต้องออกกฏให้ใช้ได้เพียงสมาชิกในกลุ่ม เป็นของส่วนรวม หรือถ้านำไปจำหน่ายก็ต้องเอาเงินเข้ากลุ่ม”

จำนงค์ บัวเนียว

ในช่วงหลัง อบต. หลาย ๆ ที่จะไม่เน้นโครงการก่อสร้างสักเท่าใด โครงการส่งเสริมคุณค่าเป็นโครงการที่อยู่ในความสนใจ

ในฐานะของคนนอก ผมเห็นกลุ่มพลังอยู่เดิมก็คือ พลังของอาจารย์ซึ่งเป็นเหมือนกำลังใจ พลังของครูในโรงเรียน และพลังของ อบต. ที่จะเข้ามาเสริมงบประมาณ เครื่องไม้เครื่องมือ ถ้าตามส่วนนี้สามารถเป็นสามประสานได้ในทุก ๆ เรื่อง สิ่งที่เราหวังก็จะเกิดขึ้นได้ กลุ่มพลังทั้งสามก่อนถูกเชื่อมด้วยเส้นใยแล้วเส้นใยยังไม่ชัด แล้วเราจะทำอย่างไรให้มันเป็นจริงขึ้นมา

ถ้าเราคุยและสามารถหาเส้นเชื่อมของทั้งสามกลุ่มได้ เพราะแต่ละกลุ่มก็มีธรรมชาติของตัวเอง อย่าง อบต. ก็มีการอบทางกฎหมายเป็นธรรมชาติชนิดหนึ่ง ก็ก็มีธรรมชาติชนิดหนึ่ง โนราศัลป็นก็มีธรรมชาติอีกชนิดหนึ่ง อยู่ที่เราจะเชื่อมจุดดีของแต่ละส่วนได้อย่างไร และผมเชื่อว่าคนใดทรายไม่มีใครไม่เกี่ยวกับโนรา

๒๑. เรื่องที่เราคุยว่ากันว่ากลุ่มให้ตั้งชื่อว่าอะไร ตอนนั้นมาคิดกันว่าในสามกลุ่มพลังใครจะเป็นแกนขับเคลื่อน (อ.สมเจตนา)

ระคมความมคิเพื่อเคลื่อนไหว

ตั้งคณะกรรมการ ประธาน เลขา เป็นอันดับแรก

๒๒. ตั้งคณะกรรมการ

- ส่งเรื่องให้ อบต.
- ถ้าไม่ได้คุยวันนั้นก็ยังเข้าไปคิดว่าทำไม อบต.ไม่ช่วย
- อบต. เองอยากให้ แต่ไม่รู้จะให้อย่างไรไม่เป็นกลุ่มโดยเฉพาะนายก อบต. สนใจงานศิลปะ
- วัฒนธรรมท้องถิ่นมาก

๑๐ ผมขอย้อนไปถึงคุณค่าของนิรา เพราะถ้าเราจะทำโครงการก็ต้องเขียนคุณค่าลงไปด้วย , ตอนนั้นที่เราจบเรื่องในรา ถ่ายทอดไปสู่หลักสูตรท้องถิ่น เพื่อการสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ศิลธรรม เราสามารถอธิบายคุณค่าอย่างอื่นได้หรือไม่ เช่น สามารถแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดได้ สอนศิลปธรรมเรื่องเพศ คุณค่าที่ตกถึงงานสาขาเหล่านี้สองระดับกันดูว่ายังมีอะไรอีก (จำนงค์ บัวเนียว)

ระคมคุณค่า

- เป็นทางเลือกให้เด็กใช้เวลาว่างให้มีคุณค่า แทนที่จะไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด
- ผู้ใหญ่ได้มีเวลาอบรมสั่งสอนที่ใกล้ชิดขึ้น สามารถสอดแทรกคำสอนในบทนิราได้
- เป็นการสืบทอด
- สามารถสร้างรายได้ให้กับเด็ก ๆ ได้

๑๑ แสดงว่าคนที่มีนามาก็มีเด็กที่มีความสามารถเกิดขึ้นมา และมาตั้งคณะเองได้ (จำนงค์ บัวเนียว)

บุณล้อม

มีหลายคนที่มีความสามารถ แต่ไม่สามารถตั้งคณะได้เพราะไม่มีทุน แต่ชีวิตติดตัวมีเหมือนอย่างผม ผมว่าเฉพาะว่าโรงครู มีแค่ ไม้ ชั่ง ทัพ กลอง ก็แสดงได้แล้ว

ปัญหาที่เกิดจากการพยายามเผยแพร่ในรา

- การตลาดน่าเป็นห่วง ใครจะเอาเราไปร่ำ ต้องหาตลาดไว้ก่อน
- เมื่อฝึกเสร็จแล้วไม่สามารถประกอบเป็นอาชีพได้ ก็จะไป
- ส่วนมากที่เชิญให้เด็กไปรำมักไม่ให้ค่าตัวเด็กจึงเกิดความท้อแท้ใจของเด็ก บางครั้งก็ต้องบอกข้อเสนอว่าต้องให้ค่าตอบแทนเด็กบ้างเพื่อสร้างกำลังใจ
- คำนิยมมันเปลี่ยนไป ขอให้สนุกไว้ก่อน ความถูกต้องตามวัฒนธรรมเดิมเป็นแค่เรื่องรองสำหรับโรงเรียนถ้า ผอ. ไม่เล่นด้วยการเดินทางนั้นก็ลำบาก
- เกิดความเปลี่ยนแปลงความคิดจากเดิมคือ การยอมรับต่างไปจากอดีตที่ผู้ที่เป็นโนราจะได้รับการเกียรติทางสังคมตอนนั้นความคิดนั้นไม่มี

- ที่ผ่านมาเราเดินเข้าไปมา บางครั้งก็เกิดความสับสน ว่างานไปถึงไหนแล้ว จะเดินต่ออย่างไร

- ไม่รู้บทบาทหน้าที่ของกันและกัน เช่น ชาวบ้านอยากได้ทุนสนับสนุนจาก อบต. แต่ไม่รู้ว่าจะต้องทำอย่างไร อบต. ก็ไม่รู้ว่าจะช่วยบ้าน อาจารย์ ต้องการอะไร

- ขาดการประชาสัมพันธ์ ในระดับพื้นที่ และระดับที่กว้างขึ้น ปัจจุบันเกิดขึ้น แบบค่อยเป็นค่อยไป

- โรงเรียนยังเป็นระบบราชการซึ่งชุมชนเข้าไปร่วมได้ยาก

- อบต. มีใจรักอยากที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมนี้ได้แต่บางครั้งมีข้อจำกัดอยู่บ้างตามระเบียบ

X- ทำอย่างไรให้เส้นสัมพันธ์ของทิมวิจัยกับอบต. ชัดเจนขึ้น

- ขาดทุนสนับสนุนร่วมกันทั้งสามโรงเรียน ความเห็น ความแหวง และพร็อ

- มีปัญหาเกิดขึ้นแต่พยายามปรับ จาก 5 โรงเรียนที่เข้าร่วม แต่ดำเนินงานไม่ได้ ตอนนั้นเหลืออยู่ 3 โรงเรียน

๘๐ ทำไม่เด็กเข้ามาหัดรำโนรา ทั้ง ๆ ที่การใช้เวลาให้เป็นประโยชน์สามารถทำได้หลายด้าน เล่นฟุตบอล หรือออกกำลังกายอย่างอื่น การถ่ายทอดให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของโนรา อาจารย์ได้บอกเด็กอย่างไร (จำนงค์ บัวเนียว)

บุญล้อม

เป็นแบบบังคับบังคับให้เด็กเข้าร่วมในโรงเรียนมี 5 ชมรม การสมัครเข้าชมรมเป็นการให้อิสระไม่บังคับ เด็กที่เข้าร่วมเพราะพ่อแม่เป็นโนราเก่าจึงอยากที่จะรำได้ อยากจะสืบทอด เป็นการปลูกฝังให้เด็กรักท้องถิ่น เด็กที่เข้าใจและได้สัมผัสเรื่องราวนี้จริง ๆ จะตอบแบบนี้ บางคนไม่อยากรำเพราะเหนื่อย สักสองสัปดาห์

อ.พล

การชักจูงเด็กในโรงเรียนก็มีบ้าง จะยกตัวอย่างให้ฟังว่า คนทางภาคเหนือเขาเพื่อนเล่นได้ภาคอีสานร้องหมอลำได้ ภาคใต้รำโนราได้ ชับหนึ่งตะลุงได้ เป็นการบอกเอกลักษณ์ของบ้านตัวเอง สร้างความศรัทธาท้องถิ่น ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมเก่าของบ้านเรา

จำนงค์ บัวเนียว

คำตอบนี้เป็นคำตอบที่น่าประทับใจที่เขาในรามายืนยันความเป็นเอกลักษณ์ของคนใต้ก่อนที่จะภูมิใจในท้องถิ่นได้ก็คืออธิบายให้ได้อีกว่าอันคืออะไร

โนราเตือน เสริมว่า "ในโลกปัจจุบันนี้จะไม่เรียนต่อหรือทำงานต้องกรอกความ สามารถพิเศษซึ่งสามารถยืนยันความรับผิดชอบ ลักษณะนิสัยของคนได้ ลูกสาวผมทั้งสองคนไปสมัครเรียนทั้งสองคนบอกว่า มีความสามารถว่าโนราได้"

๖ ในเมื่อโนรามีความละเอียดในตัว เป็นส่วนผสมของผู้หญิงและผู้ชาย จึงอยากรู้ว่า โนรามีส่วนในการทำธุรกิจจิตใจให้เย็นลงจากภาวะร้อนในอดีตได้หรือไม่ (วิทยา อาภรณ์)

อ.พล

ช่วยได้มาก แต่ปัจจุบันโนราได้ดัดแปลงมีมากขึ้น จากอดีตที่มันเป็นสุนัขเฝ้าบ้านอย่างหนึ่งซึ่ง มีคุณค่ามากในสายตาของคนรุ่นเก่า แต่คุณค่าด้านนี้ถูกลดความสำคัญลงในสายตาของเด็กยุค ใหม่ที่ชอบการแสดงที่มีทางเครื่องแต่งประกอบ เป็นเส้นขีดระหว่างความคิดที่เกิดขึ้น คนรุ่นเก่าจะ ปฏิเสธทางเครื่องเพราะจะให้คุณค่าของศิลปะ ต่างกับคนรุ่นใหม่ที่ไม่เห็นความสนุกสนาน ปฏิเสธของเก่า

- เมื่อก่อนคนที่เป็นโนราจะไม่เป็นนักเลง ไม่มีปัญหาเรื่องต่อยศไม่เป็นใจ
- โนราต้องไหว้ครูก่อน
- หากเกิดเรื่องทะเลาะเกิดขึ้นระหว่างวัยรุ่น คนอื่นห้ามจะไม่ฟัง แต่ถ้าเป็นครูโนราเด็ก จะฟังเพราะ สายสัมพันธ์มีมาก

อบต.

เวลาก่อนส่วนในการแสดงโนรา แสดงกลางวัน เป็นการแสดงที่ถูกต้อง การแสดงตอนค่ำ เป็นแหล่งชุมนุมของวัยรุ่น สักพักก็ค่อยกันแล้ว

กระบวนการศึกษา

๗ การร่ำโนราที่พยายามผลักดันเข้าเป็นหลักสูตรท้องถิ่นมีปัญหาหรือไม่ในการสอนนอก รอบที่บ้าน และถ้าเกิดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาได้จริงจะเกิดประโยชน์อะไรบ้าง (วิทยา อาภรณ์)

การสอนในโรงเรียนกับสอนที่บ้านไปด้วยกันได้ ครูโนราก็ช่วยกันสอนขึ้นอยู่กับความสนใจ ของเด็กมากกว่า เหตุผลที่ทางโรงเรียนนำเรื่องโนราเพื่อผลักดันหลักสูตรท้องถิ่นเป็นอันดับแรก เพราะ

1. ครูว่าโนราเป็นอยู่แล้ว
2. พัทลุงเป็นถิ่นโนรามาก่อน โนรามีมาก
3. ผ่านความเห็นชอบจากกรรมการศึกษาของโรงเรียน

4. หาข้อมูลจากภูมิปัญญา และร่วมตรวจสอบว่าเราจะทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องนี้
5. รวบรวมประเด็นอีกครั้ง เพราะตอนนี้ยังอยู่ในช่วงของการทดลอง

ความหวังของการสอนในเราในอดีต

ตอนผมเป็นเด็กอาจสงสัยได้ เด็กสมัยนี้ต้องใช้ความมุ่งมั่นอดทนไม่ได้ พัฒนาการของเด็กคนที่มีความตั้งใจจะพยายามมาก มีบ้างที่ทำไปผ่านๆ (อ.บุญล้อม)

หลักการในการสอน

- ไม่มีการบังคับให้ทำโนรา ที่บังคับก็มีเช่น คนที่เป็นทายาทโนรา เหมือนตายายเป็นโนราก็คือมีคนโน้มน้าวลบลูกคน การสอนตอนนั้นเราต้องแบ่งเด็กเป็นกลุ่มตามวัยเพราะ ความรับผิดชอบเด็กไม่เท่ากัน ต้องใกล้ชิดเด็กและผู้ปกครอง เน้นเด็กอายุ 11-12 ปี ส่วน ป.1 เป็นการสอนสนุกๆ (อ.พล)
- ใช้หลักที่สอนน้อง มีเด็กบางคนเข้าร่วมกิจกรรม หัดทำไม่ได้ ท้อ อยากออกจากกลุ่ม เคยเรียกมาคุยว่า “ไม่มีใครเป็นมาตั้งแต่ในฟง อีเป็นโนราต้องหัดต้องฝึก” เป็นการให้กำลังใจ เด็ก บางคนชอบแต่ทำไม่ได้ เกิดเป็นขี้เกียจ เราต้องสร้างแรงเสริม สร้างแรงจูงใจ โดยยกตัวอย่างจากประสบการณ์ของคนรอบข้างบ้าง ของตนเองบ้าง (บุญล้อม)

๑๖ เรามีการศึกษาบทบาทชุมชนที่เกี่ยวข้องด้วยหรือไม่ เช่น ประวัติหมู่บ้าน (จำนงค์ บัวเนียว)

บุญล้อม

เราไม่ได้พูดถึงบริบทชุมชน ประวัติหมู่บ้าน ส่วนมากเราจะเนื้อหาเกี่ยวกับโนราว่า มีกี่คณะ แต่ละคณะมีประวัติความเป็นมาอย่างไร เป็นหลักเพื่อนำเข้าสู่หลักสูตร

สาลิณี

ข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากอบค. เรายังไม่ได้ใส่ไปในรายงานฉบับนี้ เพราะต้องการทำเนื้อหาเพื่อใช้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นก่อน เน้นเรื่องราวของโนราเป็นหลัก

๑๗ สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของโนราคือท่าร่ายคืออะไร ยกตัวอย่างนาหมื่นศรีมีเอกลักษณ์ที่ลายผ้า (วิทยา อารณ)

สาลิณี/เคลือบ/โนราณ

คำเราใช้ โนวา โนไซ มโนราห์ เหมือนกับที่อื่น นี่เป็นสิ่งที่ได้จากการถามภูมิปัญญา และสิ่งที่ต่างอีกอย่างคือเวลาที่ใช้ในการรำใครผู้ที่จะเลขาขงกลางจะรำ 3 คืน 4 วัน ส่วนที่โคกทรายรำ 2 คืน 3 วัน ถึงเวลาจะต่าง แต่พิธีกรรมเหมือนกัน

จำนวน บัวเนียว เสิร์มว่า “ดูไปแล้วไม่นานอาจจะมีโอกาสเกิดสิ่งใหม่เกิดขึ้นคือ ไม่มีหาเรื่อง มีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน”

ผมเคยร่วมงานในแถบทะเลสาบสงขลา มีการทำประวัติโนราโดยที่ไม่ใช้กระบวนการวิจัย งานก็ออกมาดี ในฐานะที่เราเลือกเอกสารประกอบการวิจัยมาใช้ มันให้อะไรกับชุมชนบ้าง มีคุณค่าอะไรเกิดขึ้นบ้าง (จำนวน บัวเนียว)

ศาลิน

เมื่อก่อนจะทำอะไรสักอย่างก็มีความสัมพันธ์กับทางโรงเรียนเป็นประจำเพราะ เป็นครูพี่เลี้ยงที่พรุห่อ ก่อนทำวิจัยจะทำข้อมูลก็ตั้งเรื่องเชิญชาวบ้านมารับฟัง เป็นการจำกัดกรอบความคิด ทำให้ข้อมูลที่ได้น้อย ไม่ตรงเป้า หลังจากได้สัมผัสงานวิจัยความคิดเราเปลี่ยน จะเชิญชาวบ้านในพื้นที่มาร่วมกันคิด เป็นการสร้างฐานในชุมชน ปลูกใจสาธารณะ เป็นการลองทำ ที่ผ่านมาก็มีบทเรียนเกิดขึ้นหลายอย่าง ซึ่งเขียนบอกไว้ในรายงานความก้าวหน้าแล้ว การรวมคนในชุมชนให้มาร่วมอย่างต่อเนื่องค่อนข้างยาก

อ.สมเจตนา

ผมอยากยกตัวอย่างที่นายโยง จ.ตรัง ในช่วงการทำโครงการ SIF ชาวบ้านต้องการอะไรก็ให้เขียนโครงการเข้าร่วมพิจารณากัน เกิดการโต้เถียงขึ้น แต่การเถียงนั้นเป็นการที่ทุกคนได้แลกเปลี่ยน บางคนโกรธที่เพื่อนจับแกวได้ แต่ไม่รู้จะไปไหนเพราะเพื่อนส่วนใหญ่อยู่ที่นี้

ผู้พิพากษาเคยทำสถิติคดีที่นายโยงไว้เพราะเกิดคดีความบ่อย แต่หลังจากโครงการ SIF เข้ามาคดีความไม่มี จึงเกิดเป็นคำถามว่า ก่อนที่งานวิจัยจะเกิดเป็นอย่างไร และหลังจาก หรือขณะทำงานวิจัยเกิดความเปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้นบ้าง จากที่เมื่อก่อนไม่มี

ประเด็นคุณค่าที่เกื้อหนุนกิจกรรมวิจัย

- ได้ใจของที่มวิจัย
- ชุมชนเริ่มเข้าใจสิ่งที่เราคิดมากขึ้นแต่ไม่ทั้งหมด เช่น ผู้นำชุมชน ชาวบ้านทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับโนรา ผู้นำทางธรรมชาติ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโนราโดยตรง ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับโนราแต่มีความชอบ
- รู้กระบวนการในการตัดสินใจ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รู้สาเหตุของปัญหา เพราะคิดไม่ครบวงจร การแก้ปัญหาระยะยาวต้องอาศัยการคิดที่เป็นกระบวนการและครบวงจร การทำวิจัยเรื่องโนราก็นั่นเหมือนกันที่ต้องสืบค้นจากภูมิปัญญาโนราจริง ๆ ทั้งโนราต้น โนราเคลิออน ฯลฯ
- เป็นสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นกับชุมชนโคกทรายเพราะ ที่ผ่านมาไม่เคยมีการทำมาก่อน
- ผู้เกี่ยวข้องมีบทบาทมากขึ้น

- สมาชิกที่เข้าร่วมทีมวิจัยมีหลายกลุ่ม ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้ที่สนใจ และเห็นสำคัญในโครงการ
- ทีมวิจัยก็ได้บทเรียนจากกระบวนการวิจัย เห็นได้จากเวทีแรกเรายังไม่ค่อยเข้าใจว่างานวิจัยต้องทำอะไร ต้องสรุปบทเรียนกันหลายครั้ง หลายครั้งเข้าก็ปรับกันไป เข้าใจมากขึ้น
- การที่ได้เด็กเข้ามาร่วมสิ่งที่ได้เพิ่มก็คือ ผู้ปกครอง
- การต่อยอดเมื่องานวิจัยเสร็จคงต้องทำต่อไป
- เมื่อมีงานวิจัยขึ้นนี้เกิดขึ้น คนก็เริ่มรู้จักโครงการมากขึ้นด้วย
- มีความเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับเด็ก
 1. พัฒนาการให้มีความกล้าแสดงออก
 2. มีความรับผิดชอบ
 3. รู้จักอ่อนน้อมกับผู้อื่น
 4. มีศีลธรรม
- คนในครอบครัวไม่มีใครที่ไม่เกี่ยวข้องกับโครงการ

สิ่งที่อยากได้

1. อยากให้ช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีงามเหล่านี้ไว้ เป็นการส่งเสริมศิลปนิพนธ์ได้ สิ่งไหนทางโรงเรียนยังขาดเหลือก็อยากให้ท่านให้การส่งเสริมด้วย
2. อยากจัดตั้งกลุ่มในโครงการฯขึ้น เราจะคุยกันต่อของตามกลุ่มพลัง อบต. โรงเรียน ภูมิปัญญาในเรา(งานวิจัย)
3. ในส่วนของรายละเอียดการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเราจะคุยกันอีกครั้งทั้งตามโรงเรียน ร่วมกับกับกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในโครงการฯ
4. อยากให้มีการติดตามผลการทำงานอย่างต่อเนื่อง

ความคิดของในราฝัน (ในราฝันชวนแขวง) ครูในรา

“ผมเป็นคนที่นี่ เกิดที่นี่ เห็นในรามาตั้งแต่เกิด อยากให้เด็ก ๆ ทุกคนที่เข้ามาแสดงในวันนี้ขอให้เจริญ ๆ ช่วยรักษาศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ อย่างให้สูญ ให้เสีย ผมตอนนี้ก็แก่ชราแล้ว จะให้รำกึรำไม่รอด เหนื่อย หดแรงแล้ว เด็ก ๆ ที่รู้ดีแล้ววันนี้ ก็ขอให้รำดีขึ้นอีกในวันหน้าในฝัน”

ข้อเสนอแนะ

วิทยา อารณ

อยากจะเพิ่มเติมว่า มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้โครงการเกิดขึ้นที่ห้วยทรายมากถึง 18 คณะ ทางด้านสังคม ภูมิศาสตร์เชิงพื้นที่ ฯลฯ ...จึงเป็นแผนงานระยะสั้น ...มีอานิสงส์จากเจตนาของเจ้าของพื้นที่

ฮาก็จะตอ้งสืบสายตระกูลกันดู ซึ่งข้อมูลที่ได้จะช่วยอธิบายความเป็นท้องถิ่นของโนราโคกทรายได้มากขึ้น ฮาจะเพิ่มเอกลักษณ์ที่ว่าด้วย เป็นการตั้งชื่อสงสยไว้ก่อนแล้วค่อยหาคำตอบกัน

จ๋านงค์ บัวเนียว

ผมอยากเน้นในสิ่งที่ถามกลางวงในฐานะนักวิจัยน่าจะตอบได้ว่างานวิจัยมันต้องอย่างไร มีคุณค่าอย่างไร เพราะถ้าเราสามารถค้นพบเราสามารถนำคุณค่าที่ได้ไปขยายต่อกับงานในชุมชนได้มากมาย ทั้งวิธีการประชุม กระบวนการสืบค้นข้อมูลชุมชน วิธีการสรุป วิธีการวิเคราะห์ ในขณะเดียวกันถ้า อบรมอยากทำงานพิธีกรรมพิธีชัวยาก็สามารถนำกระบวนการการไปใช้ได้ ถ้าคนที่เกี่ยวข้องสามารถอธิบายได้ชัดว่า ทำไม่ต้องทำวิจัย ทำแล้วให้ผลอย่างไร

อ.สมเจตนา

ทำร่าที่เห็นก็มีความต่างกับที่ตรึง ทั้งความอ่อนช้อย และตำแหน่งการร่า เช่น ทำสอดก่าไลด นี่อาจจะเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของโนราโคกทราย ผมเสนอว่าเรื่องทำร่าต้องศึกษาจากคุณตาฉันให้ชัด ฮาจะรวบรวมบรรดาศักดิ์ศิษย์ของโนราฉัน ช่วยกันคิดว่ารูปแบบควรจะให้เป็นแบบไหนแน่ ซึ่งมีนสามารถตอบคำถามที่กังวลเรื่องคำตอบแทน ไม่มีทุน ไม่สามารถตั้งคณะได้ ทำให้เห็นว่าเราไม่ได้เน้นเพื่อผลักดันให้เป็นอาชีพในระบบทุนเป็นสิ่งที่ยาก แต่ถ้าทำเพื่อจรรโลงจิตใจเป็นสิ่งที่ดีและทำได้

มีครั้งต่อไป

สถานที่โรงเรียนบ้านควนแหวง วันที่ 10 พฤศจิกายน 2547

ใบธรรมที่ 6 เหวีสังเคราะห์โครงการในร่ำโลกพรายครั้งที 2 วันพุธที่ 10 พฤศจิกายน 2547 เวลา 13.00 น.

16-

๒๗๓ 13.00 น. ณ ๕๕.๖๓๓๖๖๖๖๖

ผู้เข้าร่วม 24 คนประกอบด้วย

.....ตัวแบ่งส่วน (คือช่อง).....

12. อ. พล วรรณทอง (ทีมวิจัย)
13. อบต. หมู่ที่ 2
14. อบต. หมู่ที่ 5
15. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2
16. ในราดะมุล
17. ในราเพชร
18. ในราคล้าย หรือ สมหมายเจริญศิลป์
19. ในราเค็ลลอน หรือ ธนชัยเจริญศิลป์
20. อ.ดร.ณรรณ รร. พรพ้อ (ทีมวิจัย)
21. ศาสินี (หัวหน้าโครงการ)
22. เด็กนักเรียนที่ผ่านการฝึกในระยะเวลาหนึ่งแล้วในวิชาชุมชน
2. ทีมสังเกตระยะที่

-----ตัวแบ่งส่วน (ต่อเนื่อง) -----

પ્રજ્ઞા

4. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากงานวิจัย
5. จะดำเนินงานต่อไปอย่างไรในการสืบหาคำนี้มีปัญญาในเรา

เปิดเวทีโดย ผอ.ดร.วัดความเพียร

ในส่วนโรงเรียนเราพยายามที่ทำให้หลักสูตรท้องถิ่นของตนเองขึ้นแล้ว และตอนนี้อยู่ในช่วงของการทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และชมรมในเรา เป็นกรรหิยาบเอาจึงที่ได้จากงานวิจัยที่มีภูมิปัญญาเรื่องในเราหลายท่านเข้าร่วม และหลักสูตรในเราของทางโรงเรียนนี้รับผิดชอบโดย อ. บุญล้อม วัตถุประสงค์ก็เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่สนใจ และสืบสานศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม การสนับสนุนของโรงเรียนในอดีตนั้น ยังขาดแคลนอุปกรณ์ทุกด้านทั้งเครื่องดนตรี ชุดรำ แต่ช่วงหลังได้รับการอนุเคราะห์จากทางผู้ปกครอง และเมื่อผ่านเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ทางโรงเรียนก็ให้การ